

CRONICA

REVISTĂ
DE
CULTURĂ
Prețul : 30 lei

23

1297
Anul XXVII
1—15.XII.1992

renaștere românească, integrare europeană

Sculpturi de Rodin în interpretarea Baletului Național din Chișinău.
Coregrafia : Leonid Jacobson

NICETO BLAZQUEZ :

*Intelectualii sînt cei care trebuie
să se deschidă mai întii spre Europa*

ELITA UNIVERSITARĂ IEȘEANĂ ÎN ANII REGIMULUI
TOTALITARIST COMUNIST 1950—1960

Lagărul socialist începe
la granița României

Românește fără profesor

— proză de NICOLAE TURTUREANU —

*Sînt fericit să revin
oricînd la Iași*

interviu cu MICHEL SADANOWSKY

LA IAȘI

Festival internațional de creație coregrafică

(25—28 noiembrie 1992)

organizat de Centre Culturel Française de Iași, Ministerul
Culturii, Comitetul Național al Dansului din România, Inspe-
ctoratul pentru Cultură Iași, Association Française d'Action
Artistique.

Au participat :

Compania „Preljocaj“ (Franța)

Compania de Dans Contemporan din București

Baletul Național al Operei din Chișinău

Baletul Operei Române din Cluj.

Coregrafie de Angelin Preljocaj

Valeriu Stancu — Domnule profesor, încerc să profit de prezența dumneavoastră la Iași — într-o scurtă vacanță, cred — pentru a vă solicita un interviu în numele revistei „Cronica”, revistă care, de doi ani încoace, a publicat în mod susținut fragmente din cărțile dumneavoastră, făcându-vă, deci, cunoscut și în România.

Niceto Blazquez — Imi face realmente plăcere să dialoghez cu unul din redactorii acestei reviste pe care o apreciez foarte mult nu numai pentru faptul că m-a publicat, ci, mai ales, pentru deschiderea ei spre Europa, spre universalitate.

— Care este scopul sosirii la Iași, în afara petrecerii câtorva zile de vacanță?

— Am venit în mod special pentru a-mi crea posibilitatea de a practica limba română, căci sint foarte interesat să învăț și să vorbesc româna. Știți, am fost aici anul trecut și am asistat la „Cursurile de vară” organizate de Universitatea „Al. I. Cuza”. Atunci m-am inițiat puțin în limba română, căci deși mi-a trecut vîrsta studenției, am totuși disponibilitate pentru învățarea limbilor străine. Am luat astfel contact cu o limbă minunată care-și trage seva din aceeași rădăcină latină ca și spaniola. Intere spiritualitățile noastre există ceva comun, absolut uitat astăzi, din nefericire. Imaginea României în Occident trebuie schimbată, aveți o situație inacceptabilă, pe care voi, românii, ar trebui mai întâi să nu o mai rătați. În fapt, cred că la formarea acestei imagini contribuie și o reciprocă lipsă de cunoaștere, iar calea de a ne cunoaște mai bine (de fapt singura modalitate de a ajunge la o înțelegere nu numai din punct de vedere umanist, cultural, ci și politic) este o permanentă întîlnire, folosirea aceleiași limbi în relațiile noastre. De aceea îmi doresc să învăț și să vorbesc româna.

— Dar cum ați putea dumneavoastră schimba imaginea României în Occident?

— Foarte simplu: prin comunicare. E o incredibilă lipsă de comunicare între noi. Cred că trebuie multiplicat toate mijloacele de comunicare...

— Bine, dar situația României nu s-ar schimba nici într-un fel, chiar de ar exista această comunicare de care vorbiți!

— Nu aveți dreptate. Eu cred că actuala formă de comunicare e cu totul insuficientă. Comunicarea tehnică se poate realiza foarte repede, dar pentru comunicarea umană trebuie să avem timp și răbdare. Aceasta durează. Trebuie să avem răbdare, visînd la ea.

— Eu sint foarte sceptic în privința asta, întrucît, după opinia mea, există o adevărată prăpastie între țările noastre și starea țării mele, prăpastie peste care nu se va putea arunca prea ușor o punte...

— De data aceasta aveți dreptate. Din punct de vedere cultural, am constatat această discrepanță încă de la prima mea venire în România în urmă cu 22 de ani. Am cunoscut, deci, situația din timpul dictaturii comuniste, ultima oară cînd am venit aici sub această dictatură a fost în 1988, cu un an înainte de revoluție, iar în actuala conjunctură politică am revenit de două ori. Cînoc oarecum situația și de aceea cred că, avînd răbdare, prin comunicarea umană de care vorbeam se va ajunge la o înțelegere exactă a lucrurilor. Revin la problema pe care o discutăm: deseale călătorii în România m-au ajutat din străinătate — în avionul de Madrid, de pildă — sint turiști care vin aici ca să se distreze și nu neapărat pentru a avea relații profunde cu populația, cu românii. Foarte rar vezi un politician sau un om de afaceri. La întoarcere, situația e neschimbată: aceiași oameni vorbesc despre vacanța petrecută în România, schimbă impresii despre modul în care s-au distrat sau în care nu s-au distrat aici și cam asta-i tot. Să fii bine înțeles: eu nu am nimic împotriva turismului, pentru că, evident, și turismul este o cale de a începe relațiile de care vorbeam, dar nu e suficient. Ba aș spune că e absolut insuficient. Eu însumi am venit în vacanță aici, dar nu neapărat pentru a mă distra. Decît să rămîn în hotel, prefer să învăț limba, să vizitez orașul, regiunea, și mai ales să vorbesc cu oamenii, să cunosc spiritualitatea românească, literatură, cultura, limba română, să am relații directe, pe cît posibil.

— Ați cunoscut, după cum ați și mărturisit, situația României care a precedat căderea lui Ceaușescu, de asemenea, îi cunoașteți situația actuală. Sesizați vreo schimbare?

— Bine, dar dumneavoastră sînteți mai în măsură să sesizați o eventuală schimbare, deoarece trăiți aici!

— În ce mă privește, eu susțin că e

mult mai rău ca înainte din aproape toate punctele de vedere, deși o astfel de alternativă pare imposibilă. De aceea vă întreb...

— Prima oară cînd am venit aici, imaginea României în Occident nu era deloc rea, ba din contra. În contextul țării oficial comuniste (nu în realitate comuniste, pentru că poporul nu era comunist), Nicolae Ceaușescu oferise o imagine mai liberală și, în comparație cu Uniunea Sovietică, avea chiar un anumit prestigiu în Occident. În privința situației economice însă, am constatat imediat că într-adevăr, România se situa nivelul țărilor capitaliste. În orice caz, această situație era mult mai bună decît după revoluția, din decembrie 1989. În schimb, în 1988 am constatat că pe fondul agravării situației politice s-a deteriorat și mai tare situația economică. Totul devenea din ce în ce mai rău. După revoluție am putut face următoarea constatare: România lasă impresia că încearcă o oarecare democratizare, foarte timidă, a vieții, mi se pare că ați regăsit libertatea de expresie, în comparație cu trecutul ați cîștigat un oarecare grad de libertate de expresie, dar situația economică este în continuare dezastuoasă, ca și imaginea țării în Occident. Și asta mai ales pentru că Occidentul nu mai are încredere în actuala conducere a României. Și e firesc să fie așa, pentru că mulți din cei ce se află în prezent la putere n-au capacitatea necesară de a conduce, pentru că au fost formați, educați înainte, într-un sistem politic și economic diferit și nu sint pregătiți pentru a realiza schimbări mai rapide. Din cauza lor există blocaje și reticente. În plus, ei au fost privilegiați înainte de revoluție și dacă ar schimba ceva și-ar pierde privilegiile pe care le păstrează în continuare, n-ar mai avea poziția privilegiată ce decurge din statutul lor politic. De asemenea, în Occident există o reticență extraordinară care marginalizează România, o rezervă care merge pînă la maniera în acest moment, cauzate de maniera barbară în care a fost eliminată familia Ceaușescu. Imaginile televizate ale morții soților Ceaușescu au provocat o reacție vehementă împotriva celor ce i-au ucis, o reacție de simpatie pentru familia Ceaușescu. Și mai e ceva foarte important: acel discurs al domnului Ion Iliescu rostit cu ocazia mineriadei din iunie trecut, discurs în care președintele României nu numai că aproba ororile comise de mineri, ci îi și felicita pentru faptele lor. Cred că din acel moment domnul Iliescu și frontul său au pierdut orice credibilitate în Occident.

— Evident! Insa ei și-o pierduseră mult mai înainte, dacă ar fi avut-o vreodată, mai ales din cauză că sint foști comuniști de prim rang. De aceea trăim într-o pseudodemocrație. Din nefericire, cînd ați afirmat că am cîștigat o oarecare libertate, dumneavoastră v-ați referit doar la începerea acestei pseudodemocrații, cînd, sub presiunea maselor, comunistii ce au succedat la putere comunistilor au fost nevoiți să facă, totuși, unele concesii în comparație cu teoroarea în care trăiam sub vechiul regim. De atunci însă, democrația a regresat în România. E mult mai rău decît înainte

Muchas gracias. a "CRONICA" por su generosidad conmigo. N. Blazquez, D.P. 12 August 1992

și dacă vrem să ne cîștigăm cu adevărat libertatea pe care o dorim atît de mult, și care decamdată nu-i decît o iluzie, va trebui să luptăm efectiv, în adevăratul sens al cuvîntului, pentru ea, pentru o libertate veritabilă.

— Și masa media este de vină pentru situația în care vă aflați. Am constatat că în România, la Radio, de exemplu, nu există informații propriu-zise. În fiecare zi ascultați foarte, foarte multă muzică populară și din cînd în cînd, strecurate, abia, niște biete informații generale care să fie cît mai informative pentru regim, să nu-l demaște. Asta nu e însă informație responsabilă.

— E normal să fie așa, de vreme ce în cultură, în masa media s-au păstrat aproape intacte vechile structuri conducătoare, care ne blocau sub Ceaușescu prin intermediul cenzurii.

— Televiziunea are o putere extraordinară, care, din nefericire, la dumneavoastră e minuit de pătura conducătoare. Așa se explică discrepanța extraordinară între realitate și imaginile pe care le

oferă televiziunea. Aceasta nu reflectă deloc realitatea. Dacă vreți să aveți o viață democratică, trebuie să schimbați complet structurile conducătoare ale mass-media, pentru a avea într-adevăr acces la informație, la o informație cu adevărat reală, responsabilă, pentru a nu va mai lăsa manipulați de imagini ce n-au nici o corespondență, nici o acoperire în realitate. Aceasta însă e o părere personală.

— De acord, dar e „părere personală” a unui ziarist, a unui cunoscător, deci. Problema e că mulți dintre noi avem conștiința necesității unei schimbări care să înlăture și structurile comuniste și pe cei ce le susțin din diferite motive, dar nu prea mai avem curajul să ieșim cu adevărat în stradă. Așadar, ca ziarist ați simțit că ceva nu merge în această țară, demnă să continuare de unul din foștii candidați comunisti.

— Nici nu-i greu să constăți asta, să înțelegi că trebuie făcut ceva pentru o schimbare adevărată. Mai de mult am văzut proiectele legilor pentru audio-vizual și pentru presă. Nu știu dacă aceste legi s-au votat, dar proiectele sint înspăimîntătoare.

— E normal să fie așa, pentru că, după opinia mea, nu e vorba de un proiect pentru legea presei, ci pentru o lege a cenzurii. Sint proiecte concepute pe baza mentalității comuniste, totalitare și acest lucru se poate constata de la prima lectură, întrucît vor să interzică foarte multe drepturi ale ziaristilor. Am și scris deja

turi. Ei au protejat, au ajutat Polonia, Ungaria, Ceho-Slovacia, Germania de Est, în timp ce România a rămas marginalizată. Asta și dintr-o cauză politică: actuala conducere a țării n-a știut să se înscrie în linia impusă de cei ce conduc acum toate problemele politice ale lumii.

— Mă văd nevoit să vă dau iarăși dreptate. Spuneți-mi, însă ca om de cultură, profesor universitar, scriitor, ziarist, cum vedeți relațiile dintre țările noastre?

— Cred că aceste relații aproape nici nu există. Ele sint cu adevărat foarte, foarte sărace. La ambasadă, la Madrid (înă folosesc de acest exemplu pentru că mi-e foarte familiară Ambasada României la Madrid) nu poți obține absolut nici o informație despre România, nici măcar un ziar din care să mai afli cîte ceva despre țară, nu există la ambasadă. E păcat, mare păcat. Un alt exemplu: nimeni nu știe în Spania că aici la Iași există aceste atît de reușite Cursuri de Vară organizate de Universitate. Noroc că doamna profesor Diaconescu primește personal informații pe care le difuzează apoi și prietenilor. Eu am primit de la ea informațiile necesare, am fost interesat și am participat anul trecut la aceste cursuri. Știți, ea e profesoară și...

— Și traducătoare, știu. O cunosc pe doamna Ana Diaconescu de Rîos, ne-am întâlnit la un Colocvii al Traducătorilor și Editorilor de Limbă Română.

NICETO BLAZQUEZ :

Intelectualii sînt cei care trebuie să se deschidă mai întii spre Europa

Născut la Venta del Obispo (Avila, Spania) în 1937, Niceto Blazquez este licențiat în teologie și profesor „de grado” în psihologie medicală.

Și-a trecut doctoratul în filosofie în 1965, fiind doctor al Universității Complutense din Madrid și al Universității „Sfintul Thomas” din Roma. Totodată, este președinte al Institutelor Pontificale de Filosofie și Teologie „Sfintul Toma”, institute în care este și profesor de Istorie a Filosofiei și Drept Natural. De asemenea, Niceto Blazquez este profesor de Metafizică și Estetică, membru „de grado” al Societății Spaniole de Filosofie și profesor de Etică și Deontologie Profesională a Informației la Universitatea Complutense din Madrid.

A publicat peste o sută de lucrări științifice, colaborînd la numeroase publicații, la radio și televiziune, participînd, în cadrul unor prestigioase foruri internaționale, la numeroase manifestări culturale și științifice. Cum această personalitate de prim rang a vieții științifice spaniole are mai puțin prezentată în paginile revistei „Cronica”, mai amintim doar cele două titluri pe care le are sub tipar: Etica de la Comunicacion Social și Bioetica.

despre asta, dar, din nefericire, subiectul nu mai este de actualitate, întrucît cred că respectivele proiecte n-au fost votate. Cel puțin cel privitor la presă.

— Oricum, afirmația pe care ați făcut-o rămîne valabilă, sint legi ce pregătesc noi forme de control pentru a vă reduce la etapa cînd populația putea fi controlată foarte ușor, evident, de Securitate. E păcat că există acest blocaj pentru că, se știe, masa media trebuie să joace un rol decisiv în tranziție.

V-am spus mai înainte că toate constatările făcute mi-au conturat o imagine personală, dar vreau să specific faptul că ea reflectă impresia generală a Occidentului asupra României. Și e păcat pentru turiștii care vin aici, să constate toate cite le-am discutat noi, pentru că România nu e totuși o țară din lumea a treia, o țară de la capătul pămîntului, ci una europeană care nu trăiește, totuși, după standardele europene. Tocmai din această cauză ea a fost marginalizată în Europa și trebuie să-și recîștige poziția în contextul european.

— Cu totii sintem de acord asupra acestui aspect, dar care ar fi mijloacele pentru recîștigarea respectivei poziții?

— Cred că intelectualii sint cei care trebuie să se deschidă mai întii spre Europa, să-și multiplice contactele cu intelectualii de pe continent. Cu cît astfel de contacte vor fi mai numeroase, cu atît va fi mai bine. Apoi trebuie reinnoite toate vechiile structuri economice. Trebuie să aveți schimburi economice cu țări din întreaga lume, dar mai ales cu toate țările europene. E absolut necesar să aveți în vedere aceste două aspecte. Acum, cred că, în Occident, americanii, pentru că astăzi, cei ce controlează întreaga viață politică sint americanii și Congresul European, nu va sint de loc favorabili din cauza situației interne a țării. De aceea trebuie să vă zbateti pentru a cîștiga simpatia Statelor Unite și a Comunității Europene, în vederea cîpătării ajutorului material de care aveți nevoie pentru dezvoltarea noilor struc-

— Deci, cînd mă interesează ceva despre România, pe ea o întreb și primesc informații în calitate de prieten, informății private, ca să zic așa. Ei bine, nu în acest mod trebuie să afli ce te interesează despre o țară. Trebuie făcută o publicitate susținută (prospecte, cataloage, pliante, invitații etc.) care trebuie trimisă în toate universitățile din Spania. Cei ce ar putea fi interesați trebuie să primească publicitatea necesară, nu să facă apel la relațiile personale o persoană sau alta. Asta nu-i o problemă de prietenie personală, ci una universală. Trebuie să știți să vă faceți cunoscuți. Sint sigur că și mulți dintre studenții noștri sint interesați de astfel de inițiative și ar veni la Cursurile de Vară de la Iași, dacă ar afla de existența lor. În acest an, de exemplu, informația despre cursuri o dețin tot de la doamna Diaconescu, dar am tot de la tirziu. Cînd le-am vorbit studenților despre ele, cînd le-am arătat programe au fost din cale-afară de interesați, dar era deja prea tirziu, nimeni n-a putut veni. Au regretat cu toții faptul că n-au aflat la timp despre existența cursurilor. Iată unde duce lipsa de informații!

— Care este relația între jurnalist, scriitor și tinerică? Vă adresez această întrebare bînînd cont de cărțile pe care le-ați publicat.

— Vedeți dv., Biserica a fost meru prezentă în masa media și a muncit chiar și în acest moment ea își pregătește mult o ofensivă a prezenței în masa media, dar nu ca un fel de competiție, ci pentru a contraferi, a contrapune, pentru a suplini o acută lipsă de morală, de etică în obiceiurile, în practicile mijloacelor de comunicare în masă. Știți, chiar și în unele democrații există numeroase abuzuri din partea masa media, pentru că ea este o adevărată putere. Financiar și grupurile politice și-au dorit și au reușit să aibă întotdeauna în mîna lor radioul, televiziunea, ziarele etc. E o veșnică problemă de putere și de bani. Iar Biserica ar dori să ofere un soi de echilibru pentru a crea cu adevărat con-

știința responsabilității în utilizarea mijloacelor de comunicare în masă. Numai că, în acest moment, Biserica nu dispune de posibilități materiale pentru a realiza ceea ce și-a propus pentru a organiza stații de radio și televiziune finanțate de biserică. Astă e marea ei dificultate, pentru că acum totul este mult prea scump. O astfel de inițiativă a finanțării este imposibilă. În ceea ce privește radioul, în Spania, de exemplu, există o rețea de radio a Bisericii, care are un prestigiu extraordinar, cu o deosebită competență și profesioniști foarte buni, cu un spirit critic dezvoltat: calități necesare, cum spuneam, pentru a crea conștiința responsabilității în manipularea informației, nu pentru a crea competențe. Asta nu ține de domeniul Bisericii și ar fi ridicol ca ea să încerce un astfel de program. Repet, doar pentru a crea conștiința responsabilității. În acest moment, în sistemul educațional, în sistemul de învățământ în care sînt pregătiți viitorii specialiști, există grupuri ce sînt tentate de puterea pe care o oferă mass-media. Ele însă trebuie să și asume și responsabilitățile necesare dacă vor să formeze specialiști adevărați.

— Se amestecă biserica în viața ziarelor, a publicațiilor, a redacțiilor și editurilor?

— Nu, nu, nu! De ce ar face asta? Ziarele, publicațiile în general, funcționează cu structurile lor materiale normale și dacă, într-o formă sau alta, aceste

pect umanitar (emanciparea, ridicarea culturală, învățămînt etc.) s-a realizat prin Biserică. Trebuie, de asemenea, luat în discuție și aspectul politic: de-a lungul vremii, biserica n-a avut un rol decisiv în evoluția evenimentelor politice care au generat în cele din urmă situația actuală. Eu cred că pentru a înțelege problemele legate de independența Americii față de Spania, trebuie să ținem cont de masonerie. Masoneria spaniolă este cea care, ridicîndu-se împotriva guvernului de la Madrid, a realizat independența acestor țări americane ale Spaniei, pentru ca apoi să nu se mai preocupe în nici un fel de dezvoltarea culturii creștine a acestor țări, cultură ce a rămas subdezvoltată. Deci, s-a dorit foarte mult să se marginalizeze rolul Bisericii, dar eu socot că acesta a fost unul din cele mai benefice, ca să zic așa. Toate realizările spirituale, tot ce s-a făcut pozitiv în țările descoperite se datorează Bisericii, nu guvernului spaniol sau politicienilor.

— Nu cred că despre o marginalizare este vorba. Nu țin neapărat să vă contrazic, dar eu am citit studii foarte serioase, eseuri referitoare la problemele pe care le discutăm și în care Biserica este acuzată la modul foarte direct și foarte vehement, întrucît evanghelizarea popoarelor lumii noi s-a realizat cu Biblia într-o mină și cu sabia în cealaltă.

— Da, știu, există, aceste tendințe critice. E vorba mai ales de o critică internă, dar militarii și politicienii au susținut dintotdeauna că mai întîi trebuie realizată cucerirea popoarelor din America, și apoi trebuie să le creștinăm, să le formăm cultura creștină. Deci, nu în mîna Bisericii și-a aflat rosturile sabia. Misionarii, mai ales dominicanii prin părintele Bartolome de Las Casas (1474 — 1566), sînt cei care au zis: „Evanghelia nu trebuie impusă niciodată cu forța; popoarele trebuie să aibă libertatea de a înțelege, de a pătrunde mesajul creștin, dar acesta nu trebuie impus cu forța”. De altfel, o astfel de impunere contravine însuși spiritului Evangheliei. Așadar, au existat tendințe de criticare a procesului de creștinizare, atît din interior, din Spania, cit și din țările latino-americane, dar e clar că adevărul este altul. Politicienii au avut chiar îndrăzneala de a afirma că părintele Las Casas a fost un nebul, interesat doar de cuceriri, ceea ce e de-a dreptul absurd.

— Intr-adevăr s-au ținut numeroase legende în jurul personalității părintelui dominican. Am citit chiar, de curînd, studii pertinente care afirmă că acesta a fost de fapt un evreu convertit, care nu-și propunea decît să discrediteze Biserica creștină.

— Asta e doar legendă neagră. S-a spus că toate nenorocirile ce s-au abătut după asta în Spania sînt datorate acestei legende negre și că responsabilul, promotorul ei ar fi fost chiar părintele Las Casas. Dar din contra, el a fost cel care a criticat foarte dur, foarte profund, mărturisirile soldaților. Deci, trebuie să fim atenți la informațiile care se vehiculează. Am mai spus-o, nu?

— Dumneavoastră ca spaniol, acum după 500 de ani, ce credeți despre rolul pe care l-ați jucat în descoperirea și creștinarea Lumii Noi?

— Din punct de vedere creștinesc, rolul e fost din cale-afară de important, avînd totodată și pedagogia lui: să nu uităm faptul că americanii, ca și spaniolii, sînt totuși niște orgolioși. S-a învins foarte mult pe cultura creștină, ceea ce, să recunoaștem, nu trebuie să considerăm o problemă, cu atît mai mult cu cît în acest moment creștinii sînt, ca noi spaniolii și ca voi românii, de exemplu, mîndri de a-și fi tras seva și din alte culturi, din cultura greacă sau din cea romană. Nu e cazul, deci, ca noi, europenii, să trăim complexe de inferioritate din această cauză, pentru că și cultura greacă și cea romană sînt culturi extraordinare, dar, după cum spuneam, americanii sînt cu adevărat orgolioși, de aceea se mîndresc cu faptul că au primit cultura creștină prin intermediul spaniolilor, mai exact prin intermediul Bisericii spaniole. Deci, în acest sens, Spania, Biserica spaniolă au avut, bineînțeles, un rol important. Dar, din punct de vedere politic, acum, sud-americanii privesc tot spre Spania, întrucît țara mea este intermediarul lor în relațiile cu Comunitatea Europeană. Știți și dumneavoastră că în acest moment în Comunitatea Europeană sînt restricții drastice în privința primirii străinilor. Dar guvernul spaniol este întotdeauna de partea americanilor care vin în Spania. Guvernul spaniol procedează mereu cam în felul următor: „da, trebuie să acceptăm normativele Comunității Europene, să ne încadrăm în ele, dar, în același timp, trebuie să găsim soluții pentru a-l putea primi pe american”. E clar, deci, că în prezent Spania joacă un rol de intermediar între sud-americani și Comunitatea Europeană. E o poziție interesantă din punct de vedere politic, nu?

Valeriu STANCU

Urme pe zăpadă

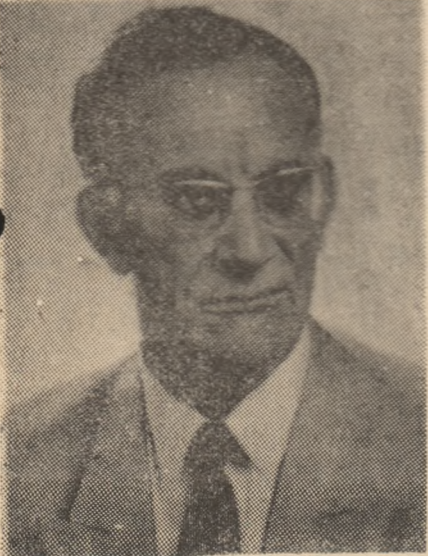
Niște gînduri la o masă de lucru

Reforma economică prin care trecem a atins mai întîi cultura. Ea, cultura, a fost lăsată fără nici o protecție. Euforia creatorilor de valori spirituale, venită odată cu prăbușirea dictaturii, s-a consumat repede, ca un foc de paie. Toate proiectele acestora, întruniți pentru prima dată liberi în asociațiile lor, s-au dus (ajutate bine și de noua putere) pe apa simbetei. La ultima Conferință națională a scriitorilor (s-ar putea să fie chiar ultima), scriitorii înșiși au trasat o hartă a viitoarelor existențe, care, în scurtă vreme, s-a dovedit absolut inutilă. Astfel s-au dumerit și „producătorii” de literatură că și libertatea are un preț al ei, uneori ca la noi — extrem de ridicat. Fragila lor unitate, existentă pe timpul dictaturii, s-a spulberat firesc și ea. Astfel că, prin prea asprele vămi ale tranziției, fiecare se salvează cum poate. Unii fac intensă dragoste cu politica, alții s-au lăsat strîns îmbrățișați de ziaristică sau au pornit cine știe ce afaceri (nu totdeauna culturale). Cîți au mai rămas cu adevărat la mesele lor de lucru, să le lustruiesc lemnul cu pieptul și coatele? Numai Dumnezeu știe. Astăzi, fiindcă mîine va da seama despre asta chiar prea hărțuita noastră Doamnă-literatură română. Poate nu numai aceștia din urmă se miră acum că prețul de cost al unei plachete de versuri, pe exemplar, bate spre două mii de lei... Toate cite alcătuiesc întreținerea vieții noastre tind să devină articole de lux. De ce nu ar deveni un astfel de articol și cartea, cînd — nu-i așa — ne racordăm viața la standardele celei occidentale? Acolo — prin casele unde am intrat, unele dintre ele, cum se zice, case mari, nu prea am văzut, ca la noi, rafturi pline de cărți. O cauză hotărîtoare a absenței cărților din locuințele oamenilor este prețul foarte pierat al acestora. Cauza asta l-a atins acum și pe român, care nici pe departe nu-și poate compara punga cu cea a occidentalului. De aceea e mai mult ca sigur că, în viitor, românii nu-și vor mai acoperi pereteii cu „obiectele” numite cărți. Scriitorii rămași la mesele lor de lucru (și obișnuți ca „produsele” lor să fie întîmpinate de mulțimi de oameni) simt că asta nu-i prea de bun augur pentru ei. Nu-i de bun augur nici concurența televiziunii, a publicațiilor atît de pestrițe și de comode la lectura dinaintea somnului. Scriitorii aștia — cu siguranță cei mai păguboși — pe lingă grijile aduse de marșul spre economia de piața,

pe lingă propriile lor indoieli față de ceea ce-au făcut sau mai încearcă să facă, se mai întîlnesc și cu judecătoria (unii străluciți, alți improvizați, calmi sau zgomotoși, generoși ori acriți) care pun sub semnul întrebării tot ce a fost socotit valoare pînă acum pe acest tărîm. Lucrarea asta în sine e lăudabilă și necesară — știut fiind că în cultură asemenea revizuirii vin periodic și firesc, nu doar prin „detonarea” timpului de către revoluții. Totul ar fi normal, dacă sentințele date — oricît de aspre ar fi ele — ar rezulta din calmul/obiectiv și din distanțarea de patimile conjuncturale. Fiindcă nu puține dintre ele amintesc de ignoranța necruțătoare a paznicilor „faimosului” realism socialist... Scriitorul — cel care încă nu și-a părăsit masa de lucru în fața unor asemenea sentințe — se mai poate uita și înapoi, peste atîtea și atîtea „profetii” (la adresa literaturii) ce s-au dus cum au venit. El mai poate constata, cred, că paginile pe care le-a semnat pînă acum s-ar compara și cu plantele ieșite spre lumină din întunericul pivnițelor, dar mai degrabă cu iarba ce a fișnit prin crăpăturile asfaltului, lărgind mereu crăpăturile acelea...

Scriitorul din România nu a dus-o niciodată prea bine, în afară de cel care s-a grăbit să sărute mina oricărei puteri ce i-a ieșit în față la viața lui. Este drept, în privința asta s-ar părea că avem o „strălucită” tradiție, întreținută cel mai bine în comunism. Să ne amintim doar de ultimii ani ai dictaturii, cînd deși sărutul respectiv aproape nu mai era recompensat (dictatorul crezînd că i se cuvenea de la sine) el se repeta zilnic în auzul și în văzut tuturor. Asemenea gesturi, în prezent, sînt evident profitabile, dar ele au dus totdeauna talentul la ruină. Cred că rostul scriitorului este și acela de a fi opozant față de orice putere și partizan al adevărului. Bineînțeles, al adevărului prefăcut în literatură. Și mai cred că cel care încă mai are curajul să-și lustruiescă, cu puternicile sau fragilele lui coate, masa de lucru, nu are de ales decît o singură cale — să se ocupe mai mult decît a făcut-o pînă acum de niște lucruri simple și banale, cum ar fi nașterea, moartea, dragostea, ratarea... Și să le povestească semenilor lui (cit îi va îngădui viața și harul) despre toate acestea. Poate așa nu-i va muri nici speranța că, din cînd în cînd, îi va aduna în preajma sa.

Corneliu ȘTEFANACHE

structuri aparțin într-o oarecare măsură și Bisericii, aceasta se preocupă doar cu informația să fie corectă, să nu fie manipulată.

— E dificil să păstrați echilibrul între ziaristul care sintetizează și calitatea de om al bisericii?

— Nu, deloc! Nu-i nici o problemă, din contra, pentru mine e foarte ușor. Ambele ipostaze mă ajută să continui fără dificultate în ce am să pot să fac. Când, uneori, foarte ușor se constată unde încep dezinformarea, manipularea etc. După opinia mea, dacă ești corect cu tine însuși, poți spune cu exactitate unde este adevărul și unde nu. E o poziție de echilibru care nu ajută să descopăr adevărul atunci cînd informațiile, mărturisirile sînt clare.

— În acest an, voi spaniolii sintetizează anulul. Sevilla cu expoziția universală, Barcelona cu jocurile Olimpice de Vară, Madrid cu cei 500 de ani de la descoperirea Americii. Ce credeți despre celebrarea acestui eveniment?

— Celebrarea a fost contestată de grupuri care sînt foarte mentalizate în cadrul unei ideologii concrete, particulare, ofensive. Eu cred însă că merită să celebrăm evenimentul. Evident în orice manifestare de acest fel există întotdeauna exagerări, extremisme ș.a.m.d., dar în cursul acestui an s-au aprofundat atîtea aspecte privitoare la descoperirea Americii, s-au realizat studii și cercetări foarte serioase, studii istorice extraordinare privitoare la colonizarea Americii, la colonizarea spaniolă. Și s-a ajuns la concluzii extraordinare, colonizatorii înșiși găsind în ei țaria de a-și critica foarte aspru propriile acte. Deci, puterea colonizatoare, colonizatorii înșiși și-au pus în discuție actele pentru a vedea dacă ceea ce au făcut a fost bine sau a fost rău. E o lecție istorică, nu? Și mai există o problemă: în Spania, guvernul actual a încercat să marginalizeze rolul Bisericii în colonizarea Americii, dar, de fapt, tot ceea ce prezintă un as-

Doriți să fiți prezent în :

IASUL CONTEMPORAN, CARTEA PERSONALITĂȚILOR?

INITIATIVĂ EDITORIALĂ
a Casei de Presă și Editură CRONICA

Lucrarea este concepută ca un DICȚIONAR (selectiv, la solicitarea autorilor) al personalităților ce doresc să fie prezente în această carte reprezentativă pentru spiritualitatea de astăzi a Iașului. Acest DICȚIONAR este structurat pe domenii — literatură (poezie, proză, dramaturgie, istorie și critică literară, folclorică, traduceri), artă plastică (pictură, sculptură, grafică, tapiserie), arhitectură, teatru (actori, regizori, scenografi), muzică (compozitori, dirijori, interpreți vocali și instrumentali), film (actori, regizori, scenariști), critică de specialitate (plastică, teatrală, cinematografică, muzicală), oameni de știință (din toate instituțiile specializate: filosofie, filologie, etică, estetică, istorie, sociologie, politologie, pedagogie, psihopedagogie, matematică, fizică, chimie, biologie, astronomie, geologie, geografie, științe juridice, științe economice, construcții, medicină, agronomie, inginerie, informatică, cibernetică etc.), specialiști în diferite ramuri ale tehnicii, inventatori, ziariști (presă scrisă, radio, TV.), sportivi de performanță, oameni de afaceri, oameni politici etc.

Fiecare participant va dispune de un spațiu de 1/2 pagină carte format 13/20,5 cm. — în care intră 20 rînduri de text dactilografiat, și o fotografie 4/6. Textul va cuprinde numele autorului, data nașterii, titluri didactice, științifice sau academice, adresă și telefon (acasă și la serviciu), lucrări publicate, invenții brevetate, premii obținute, referințe critice privind opera și activitatea.

Participarea la DICȚIONAR se face pe bază de solicitare personală, însoțită de fișă bibliografică, precum și partea de contribuție editorială de 5 000 lei (în care se include și primirea unui exemplar al lucrării), pe baza unui contract între autor și CRONICA.

Pentru orice relații putem fi contactați zilnic la sediul redacției din str. V. Alecsandri nr. 8, telefoane 146433 și 113923.

Nu uitați să rețineți din timp spațiu în lucrarea IASUL CONTEMPORAN, CARTEA PERSONALITĂȚILOR, ediția 1993!

Dicționarul va avea o difuzare națională!

Înscrierile se fac la sediul redacției pînă vineri, 25 decembrie 1992.

Următoarea etapă a „purificării” operate la Universitatea ieșeană a fost prilejuită de evenimentele din Ungaria, a căror influență asupra evoluției învățământului superior ieșean am tratat-o într-un episod anterior. De astă dată licențierile și exmatriculările care au urmat evenimentelor din anul 1956 au fost acoperite de același slogan privind continuarea îmbunătățirii compoziției social-politice, această politică reprezentând în realitate un amestec brutal în viața universitară a cărei autonomie era astfel din nou încălcată. Mai puțin cunoscute sînt însă valurile de epurări inițiate în mod surprinzător la Iași și continuate apoi în întreaga țară în anul 1958, an ce coincide cu începutul retragerii trupelor sovietice. Noile valuri de epurări — surprinzătoare pentru opinia publică de atunci — au fost probabile motivate de dorința guvernului comunist al lui Gh. Gheorghiu-Dej de a demonstra U.R.S.S. că era stăpîn pe situația social-politică din România, justificînd astfel totodată licențierile dar și masivele arestări în rîndul opozițiilor intelectuali. În august 1958 au fost propuși a fi licențiați de la institutele de cercetare pendinte de Filiala Iași a Academiei R.P.R. un număr de opt cercetători, dovediți „necorespunzători” din punct de vedere social și politic, printre care foștii universitari ieșeni AL. ANDRONIC, Gh. BAILEANU, C. ANGELESCU, E. DIACONESCU, V. MAGERU, L. CRIVAT. Acest grup de cercetători mai constituise obiectul unor epurări anterioare în anul 1945 — cazul Emil DIACONESCU — și în anii 1949 — 1959 ceilalți. De data aceasta regimul Dej dorea să-i îndepărteze definitiv din mediile universitare și de cercetare, fără a le mai oferi posibilitatea angajării în instituțiile de cercetare și de învățămînt.

Trebuie specificat faptul că respectivele propuneri au fost sugerate direct de către liderii comunisti locali, în Biroul județean Iași al P.M.R.; în septembrie 1958, același Birou județean Iași al P.M.R. a propus spre înlăturare un număr de 80 de cadre didactice „necorespunzătoare”, considerate a nu aduce „servicii” clasei muncitoare și care, pe deasupra, manifestaseră dușmănie față de regimul comunist din România. Respectivelor motivații le urma, în mod firesc, aceea privind incompetența profesională a celor în cauză!

La 26 octombrie 1958, într-o altă sesiune desfășurată la Biroul Județean Iași al P.M.R., au fost discutate o serie de propuneri nenominalizate vizînd înlăturarea din învățămîntul superior, chiar și din cel mediu, a unui număr de 143 cadre didactice „necorespunzătoare”, acuzate a fi fost legionari, sioniști, fii de exploatare, chiaburi etc. Dintre aceștia, un număr de 53 de cadre tinere — preparatori, asistenți, lectori, — erau considerate un potențial pericol la adresa „democrației socialiste”, motiv pentru care urmau a fi îndepărtate din învățămînt urmînd ca restul cadrelor didactice propuse spre licențiere să fie înlocuite în mod treptat în cursul anului 1958, prin pensionari și scoaterea la concurs a posturilor declarate vacante. În posturile eliberate urmau a fi încadrate elemente „loiale” și „corespunzătoare” din punct de vedere social, politic și profesional, recrutate direct din producție.

Lecția dură pe care o aplica în anul 1958 regimul comunist opozițiilor intelectuali constituia un sever avertisment adresat oricăror tentative de regroupare a vreunor nuclee de rezistență anticomunistă în învățămîntul superior, reîntîndu-se astfel totodată practica specific comunistă de inițiere a propunerilor de licențiere în forurile politice județene, urmînd ca Senatul Universitar să le pună în aplicare ulterior.

Un caz multiplu de ingerință politică în viața universitară dar și de dispreț universitar este reprezentat de acela privityor la eliminarea din Universitate a conferențierei Maria CELAN, surghiunită după 1952 la Stațiunea Zoologică Marină „Ion BORCEA” de la Aggea. În urma presiunilor conducerii Universității ieșene asupra Ministerului Învățămîntului și Culturii, conferențiera Maria CELAN a fost pensionată forțat în anul 1960.

În vederea preîntîmplării ulterioare a unor situații de felul celor arătate mai sus, regimul comunist a acordat o deosebită atenție recrutării cadrelor didactice ca și cercetătorilor, fapt demonstrat și de adoptarea în anul 1960 a „Regulamentului privind recrutarea, promovarea și atestarea cercetătorilor științifici din unitățile de cercetare din R.P.R.”. Respectivul Regulament urmărea în fond o justă selecționare a cadrelor didactice și cercetătorilor științifici prin prisma continuării îmbunătățirii compoziției sociale. „Referatul de cadre” trebuia să însoțească orice candidatură la acordarea de grade sau titluri științifice precum și la angajarea în institutele de învățămînt superior sau de cercetare științifică.

Conform Regulamentului, nu puteau fi atestate în funcțiile de cercetători persoanele care suferiseră condamnări pentru activități fasciste, reactionare, sau pentru infracțiuni de drept comun, ori cele care desfășurau acțiuni antidemocratice sau potrivnice intereselor poporului și R.P.R..

Purificările operate în învățămîntul superior ieșean pe parcursul deceniului al șaselea nu s-au redus doar la latura pur activă, ci au avut uneori drept urmare represii, înscenări de procese sau întemnițări. Un astfel de caz este cel deja amintit al profesorului Gh. NASTASE de la Facultatea de Istorie-Geografie, arestat în noaptea de 15—16 august 1949 și închis timp de 8 luni și jumătate. În timpul arestării a fost destituit de către Ministerul Învățămîntului Public, fără ca ancheta să-i fi găsit vreoa culpă ori contravenție cît de mică pentru care în mod normal ar fi trebuit trimis în judecată. În condiții neelucidate încă au fost arestați și omorîți în închisorile comuniste profesorii Gh. A. CUZA și B. IRION, fost director al Bibliotecii Centrale Universitare. Astfel de abuzuri au fost desigur mult mai numeroase în epocă.

Tot atît de nocivă pentru evoluția învățămîntului superior a fost și tentativa de comunizare prin impunerea brutală a tiparelor și modelelor sovietice de organizare a învățămîntului superior. Acest aspect devine lesne sesizabil odată cu parcurgerea principalelor acte normative elaborate în acest sens în anii 1948—1960 și care urmăreau să anuleze, prin aplicarea lor, tot ceea ce acumulase școala românească de-a lungul citorva decenii de dezvoltare și modernizare. Altfel spus, bolșevizarea învățămîntului avea scopul nemărturisit de a anula tot ceea ce putea aminti de tradițiile învățămîntului superior românesc. Din aceste motive, la care se adaugă și altele, etapa din istoria învățămîntului superior cuprinsă între anii 1948—1960 este evident una de involuție și nu de evoluție, reforma comunistă a învățămîntului producînd o ruptură brutală în cursul dezvoltării firești a acesteia, cu urmări imprevizibile la acea dată. Au fost atunci adoptate șabloanele sovietice, net inferioare modelelor românești democratice.

Intenția regimului de comunizare a învățămîntului superior a devenit evidentă începînd cu anul 1948, cînd toate propunerile de promovări, avansări și licențieri erau redactate în cadrul Biroului județean Iași al P.M.R. Doi ani mai tîrziu, P.M.R. a operat numeroase și semnificative schimbări în funcțiile de

conducere ale institutelor superioare, cu scopul înlăturării opozițiilor și înlocuirii acestora cu cadre devotate comunistilor. Astfel, într-un raport al Comitetului de Învățămînt Superior de pe lîngă Biroul Județean Iași al P.M.R. din 23 mai 1951 intitulat „Cum asigură Comitetul Regional de Partid conducerea Institutelor de Învățămînt Superior și activitatea cadrelor de materii sociale” se menționează că respectivul comitet „...analizează în cursul acestei luni (1951, mai n.n.) munca tuturor organelor de conducere de la Institutele de Învățămînt Superior urmînd a face propuneri pentru numiri noi acolo unde va fi cazul...”

În paralel, regimul comunist a manifestat pe întreg parcursul deceniului VI și o atenție deosebită în vederea atragerii în organismele politice comuniste a unor intelectuali devotați P.M.R. Numai în anul 1957 activau în cadrul aparatului de comandă al Regionalei P.M.R. Iași un grup de 9 intelectuali, dintre care 1 academician, 1 profesor universitar, 3 ingineri, 1 medic, 1 avocat și 2 învățători. Din activul Comitetului Regional Iași al P.M.R. făceau parte și conducerile institutelor de învățămînt superior — aproximativ în anul 1956, 24 persoane, considerate la vremea respectivă „intelectuali comunisti”. În cadrul Sfatului Popular al orașului Iași activau în anul 1957

rale și Științe Sociale, beneficiind de apariții semestriale și de un tiraj de 1050 ex. Referitor la numărul mic de publicații cu care Secțiunea a III-a, Științe Sociale, participa la schimburile internaționale, acest fapt nu este de natură să ne surprindă, avînd în vedere conținutul științific scăzut al studiilor și articolelor respective precum și caracterul lor ideologic care devenea din start un handicap serios. În ceea ce privește refuzul unor universități străine de a accepta schimburi de publicații propus de către Universitatea ieșeană, faptul era justificat, de americani spre exemplu, prin necunoașterea limbii române, prin conținutul științific prea redus ori prin aceea că unele periodice, din Occident în special, erau editate pe bază comercială întreprinindu-se astfel din abonaamente și din vânzări. Cu mici excepții, Universitatea a primit cereri de schimb și din partea unor publicații nesolicitate de ea, majoritatea din „democrațiile populare”.

Alături de slaba preocupare a Ministerului Învățămîntului și Culturii privind promovarea unor relații culturale cu universități străine precum și privind deschiderea granițelor culturale spre Europa, o parte de responsabilitate în regresul respectivelor legături culturale i-a revenit conducerii Universității, rămasă tributară schemelor și tiparelor ideologice marxiste de apreciere a spectrului cultural

care se ocupă cu știința, arta, cultura, din inșiși țările care pășesc pe calea socializmului. Din aceste motive, oamenii care lucrează în acest domeniu, trebuie să fie atenți și vigilenți pentru a nu aluneca pe panta idealizmului și a face astfel inconstient jocul intereselor meschine ale imperialismului (...).“

În opoziție cu această atitudine oficială a conducerii Universității s-a aflat profesorul Octav MAYER, directorul „Analelor Științifice”, cel care a militat pentru recăpătarea de către revista universitară ieșeană a vechiului său statut și prestigiu pe care-l cunoscuse în perioada primelor sale apariții de pînă în 1948. Într-o sesiune a Consiliului Științific al Universității „Al. I. Cuza” din 30 martie 1960, savantul ieșean a criticat faptul că revista Universității participa la schimburile internaționale — și așa extrem de diminuate — fără a conține articole redactate în limbi de circulație internațională, singura excepție constituind-o articolele în limba rusă. Profesorul Mayer găsea absolut inacceptabil faptul că universitarilor români le era interzisă publicarea studiilor în limbile de circulație ale Occidentului. Situația în cauză era, în concepția profesorului O. Mayer, deosebit de discriminatoriu în condițiile în care unele instituții culturale neuniversitare românești aveau permisiunea

ELITA UNIVERSITARĂ IEȘEANĂ REGIMULUI TOTALITARIST —

un număr de 39 de deputați intelectuali, inclusiv de la Universitatea „Al. I. Cuza”, iar în cadrul Sfatului Popular Raional un număr de 24 intelectuali. În egală măsură, conducerea Regionalei Iași a P.M.R. a acordat o atenție specială formării de organizații de bază P.M.R. cu scopul evident de a exercita un control total al destinelor vieții universitare.

O altă dimensiune a procesului de comunizare a reprezentat-o impunerea la cote obsesive, absurde, a unui nou experiment de educație comunistă a studenților dar și de „reeducare”, în același spirit comunist, a corpului profesoral, în special a supraviețuitorilor din „vechea gardă”. Considerată problema-cheie și scopul însuși al învățămîntului superior românesc, educația comunistă a studenților a beneficiat de o atenție deosebită din partea regimului comunist, în special după evenimentele din Ungaria din anul 1956.

În încheierea prezentei introspecții se dovedesc necesare cîteva considerații privitoare la relațiile internaționale ale Universității „Al. I. Cuza” în anii deceniului al șaselea. O primă etapă a acestor relații este cuprinsă între anul 1948 reprezentînd anul desființării principalei publicații a Universității ieșene și anul 1955 — anul reapariției „Analelor Științifice”. Aceasta a fost etapa cea mai evident stagnantă din viața Universității, inclusiv din punctul de vedere al relațiilor internaționale. Acest fapt a fost condamnat de către corpul profesoral, care considera că nivelul științific scăzut al Universității la acea dată se afla în directă legătură cu slaba posibilitate de documentare științifică, a corpului profesoral care determina implicit schimburi de publicații științifice cu străinătatea. Port-drapelul noilor schimburi internaționale promovate de Universitatea ieșeană au devenit, începînd cu data de 28 ianuarie 1955, „Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza”, cu ale lor trei secțiuni: Matematică — Fizică — Chimie. Științe Natu-

al Universității și de integrare a acestora în problematica culturală științifică internațională. Latura politică era invocată ca un laitmotiv în toate cazurile care consemnau tentative occidentale de depășire a barierelor ideologice interuniversitare, astfel că orice demers cultural occidental era etichetat de către conducerea Universității drept o încercare de lovitură aplicată sistemului socialist (!) de către imperialismul occidental, o încercare de „inveninare” a lumii ideilor. „(...) Ei (occidentalii — n.n.) — declara Rectorul Ioan CREANGĂ în sesiunea Consiliului Științific al Universității din data de 11 octombrie 1958 — alimentează revizionismul, încurajează obiectivismul, dau interpretări false rezultatelor științifice. Ei încearcă să caute sprijinitori chiar în unii oameni

de a publica în limbi străine altele decît limba rusă.

Un alt factor care a contribuit la diminuarea circulației externe a „Analelor Științifice” l-a constituit numărul foarte scăzut de recenzii sosite din Occident sau conținînd referiri la publicații din Occident. Și în acest caz conducerea Universității a căutat să justifice poziția oficială a regimului comunist prin aceea că prea multe recenzii occidentale puteau afecta conștiința socialistă a tinerilor studenți. În mod automat recenzarea unor autori occidentali era considerată o gravă greșeală ideologică din partea conducerii Universității care ar fi aprobat astfel de demersuri.

Barierele ideologice precum și „controlul ideologic” al schimbu-

rilor internaționale au făcut ca institutelor de învățământ superior din Occident să nu le mai parvină nici un fel de informații despre universitățile românești. Referitor la Universitatea ieșeană în particular, menționăm faptul că singurele informații referitoare la aceasta care parveneau Occidentului erau cele înregistrate în „AN INTERNATIONAL HANDBOOK OF UNIVERSITIES”, publicată de „Asociația Internațională a Universităților” cu sediul la Paris. De-abia sfârșitul deceniului al șaselea consemnează reluarea unor tentative occidentale de stabilire a unor legături culturale-științifice, în speță din partea unor institute internaționale de educație, preocupate de schimburile de profesori și studenți cu țările din Europa răsăriteană inclusiv România. După sărbătorirea Centenarului Universității în anul 1960 s-au proiectat chiar unele înțelegeri — convenții între Universitatea ieșeană și universități din Occident, îngreunate foarte mult de nereceptivitatea Ministerului Învățământului și Culturii și implicit a regimului comunist pe care-l reprezenta. Aceste eșecuri și neajunsuri au fost însă suplinite de unele inițiative privind promovarea relațiilor culturale interuniversitare cu țările din sistemul socialist și finalizate începând cu anul 1960 prin semnarea unor convenții — înțelegeri de colaborare. Acestea fuseseră devansate, începând cu

la acea dată. O creionare sumară a acestor relații — începând cu anul 1945 — ne permite constatarea următoarelor subdiviziuni, după cum urmează: 1945—1948, o perioadă ce poate fi încadrată în normalitate în condițiile specific postbelice, perioadă ce a înregistrat încercările reușite de reluare a legăturilor cu Occidentul, legături întrerupte brusc în anii războiului. A doua perioadă 1948—1955, adică de la impunerea brutală a reformei comuniste a învățământului, care a coincis cu interzicerea tuturor publicațiilor științifice universitare, — cu excepția *Buletinului Științific* editat de către Universitate în colaborare cu Institutul Politehnic și până la reparația principalei publicații „*Analele Științifice*” ale Universității „*Al. I. Cuza*”. Această perioadă poate fi considerată cea mai stagnantă din istoria Universității, caracterizată prin stalinizarea Universității și implicit monopolizarea legăturilor sale externe de către U.R.S.S. Perioada 1955—1960, cuprinsă deci între momentul reparației „*Analelor Științifice*” și cel al sărbătoririi Centenarului Universității, moment cu mari reverberații pe plan spiritual deoarece ei anunța totodată ieșirea Universității din anonimat și izolarea internațională impusă. Perioada respectivă nu a înregistrat evoluții spectaculoase ci doar revenirea treptată a Universității în concertul european al valorilor culturale, chiar dacă pe

Valeriu Stanciu : — Spuneți-mi, vă rog, vă aflați pentru întâia oară în România ?

Wilfried Verheule — Nu, am fost și anul trecut în țara dumneavoastră ; și, apoi, nu e vorba chiar de o vizită : ne aflăm la Iași cu scopul precis de a împărți ajutoarele pe care le-am adus în acest convoi. E adevărat, însă, că am fost și pe Litoral, am umblat și prin Carpați, așa încât putem afirma că, într-o oarecare măsură, cunoaștem România.

Marie-Claire Brulez — Ne interesează foarte mult soarta României, iar televiziunea noastră i-a dedicat foarte multe programe în ultima vreme. Au trecut deja cinci ani de când am vizionat pentru întâia oară un astfel de program, care, pur și simplu, ne-a șocat. Încă de atunci a început să ne intereseze soarta poporului român, iar după căderea lui Ceaușescu am putut, în sfârșit, veni aici, situația ameliorându-se întrucâtva în privința intrării străinilor în România.

— Într-adevăr, înainte era aproape imposibil să veniți la noi.

W. V. — Să știți că și acum există foarte multe probleme. După filmul despre care v-am vorbit, deși am căutat să aflăm mai multe despre România, n-am reușit, până și televiziunea belgiană păstrând tăcere în privința acestui subiect. Acum însă există numeroase programe dedicate țării dumneavoastră. Vizionându-le, ajunseserăm să credem că în prezent ziaristii din Europa, străinii în general, sînt cît de cît mai bine primiți ca înainte, au ceva mai multă libertate de mișcare și, ceea ce este mai important, au totuși posibilitatea de a lua contact cu cetățenii români. De aceea am și venit anul trecut aici, unde însă am avut surpriza să constatăm că, în ciuda unor ameliorări față de perioada premergătoare lui decembrie '89, lipsurile în care trăim, îngrădirile și interdicțiile de tot felul sînt încă destul de accentuate.

— Ați revenit, într-adevăr, cu plăcere, dar și cu substanțiale ajutoare pentru o parte din populația Iașului. Vreți să detaliați acest aspect ?

M.-C. B. — Da, știam că aveți nevoie de foarte multe lucruri, căci anul trecut, necunoscîndu-vă cu exactitate cerințele, am adus obiecte de o mai mică importanță. Dar cînd am văzut că de fapt aveți nevoi mult mai mari, nu ne-am mai mulțumit să venim doar cu ce incapa în mașina noastră, ci am format un adevărat convoi de camioane cu ajutoare. În demersul nostru ne-au ajutat foarte mult fabricile de medicamente și de îmbrăcăminte din Belgia cărora le-am solicitat sprijinul. În plus, pentru a evita situații neplăcute, și pentru că am întâlnit chiar cazuri de corupție, am ținut ca, peste tot pe unde-am fost, să împărțim noi înșine ajutoarele pe care le-am adus.

W. V. — E jenant ceea ce vă spunem, dar am întâlnit chiar persoane importante care și-au însușit ajutoarele, care au vîndut medicamentele aduse de noi,

în loc să faciliteze ajungerea lor la cei cărora le erau destinate.

— Ați avut greutăți în ceea ce privește transportul sau depozitarea ajutoarelor ?

M.-C. B. — Oh, Doamne ! am avut incredibile greutăți la vama românească, deși aveam toate documentele în regulă, eram înarmați cu toate aprobările și ștampilele necesare, iar lucrurile pe care le aduceam nu erau destinate comercializării, ci erau ajutoare pentru români. E cel puțin curios faptul că am străbătut întreaga Europă fără nici un incident, iar aici era cît pe ce să nu fim primiți.

W. V. — Într-adevăr, ajungînd la frontieră, am avut impresia că nu sîntem bine veniți în România, ni s-au făcut tot felul de greutăți, a trebuit să așteptăm ore întregi viza de intrare, iar autoritățile se purtau cu noi de parcă ar fi vrut să ne determine să facem cale-ntoarsă.

Lagărul socialist începe la granița României

— dialog cu doamna Marie-Claire BRULEZ și cu domnul Wilfried VERHEULE, BELGIA —

— Cunoșc situația de care-mi vorbiți, mi-au mai semnalat-o și alți străini, dar țin să vă atrag atenția asupra faptului că nu poporul român trebuie făcut răspunzător pentru tot ceea ce ați pățit. Ba mai mult, știu că ați avut deja ocazia de a vă convinge că noi sîntem un popor primitor, dornic să aibă relații de prietenie cu străinii. Cred că ostilitatea de care v-ați lovit se datorează mai ales celor care ne conduc în prezent și care au dat instrucțiuni ce amințesc de vechile interdicții și restricții comuniste, în încercarea de a ne reduce, pe cît posibil, contactele cu străinătatea.

W. V. — Aveți perfectă dreptate, întrucît am avut o discuție și cu mai mulți englezi, sosiți tot cu ajutoare, de la care am aflat că au întâmpinat aceleași greutăți ca și noi. Am ajuns astfel să ne convingem că e adevărat ceea ce se spune în Occident despre dumneavoastră : „*La granița României începe lagărul socialist*”. E o critică pe care o fac toți cei sosiți aici. Sperăm totuși că autoritățile vor găsi o posibilitate de a facilita intrarea în România măcar pentru străinii care vin cu ajutoare, dacă dezvoltarea relațiilor turistice nu le interesează.

— Cunoașteți cuvîntul „*securitate*” ?

W. V. — Da !

— Ei bine, eu cred că puterea pe care aceasta o are încă la noi și interesul ei de a ne ține sub control explică și greutățile pe care le-ați avut. Adăugați la motivele arătate și vădita intenție a conducătorilor actuali de a păstra intactă cortina de fier care ne-a despărțit atîta amar de vreme...

M.-C. B. — Iarși credem că aveți dreptate, întrucît pînă și la hotel am fost obligați să plătim mult mai mult chiar și față de prețurile din Occident și, în plus, ne-am simțit tot timpul supravegheați de o parte din personalul hotelului. Am revenit aici tocmai pentru calitatea umană a românilor și e păcat că statul, conducătorii, în loc să se înalte calitativ la treapta pe care se situează poporul, caută să-l tragă pe acesta înapoi spre oprirea comunistă, șicanează străinii pentru a le descuraja venirea, provoacă mineriade, atențiază la drepturile și libertățile umane, degradînd astfel complet imaginea României în ochii străinătății.

— Cine sînt oamenii care au primit de această dată ajutoarele aduse de dumneavoastră ?

M.-C. B. — În primul rînd cei sărmani, bătrîni, însă am ajutat și o clinică pentru copii, între altele. Dar cum intenția noastră este să cuprindem întregul județ, am vizitat și o clinică de la Tirgu Frumos unde sînt internate femei cu probleme psihice, femei pentru care am adus, de asemenea, foarte multe lucruri.

W. V. — Prietenii pe care-i avem aici cunosc foarte bine și regiunea și nevoile pe care le are populația, fiindu-ne, deci, de un real folos în dirijarea eficientă a ajutoarelor.

— Ce proiecte aveți ? Veiți reveni în România ?

W. V. — Cu siguranță ! Vom reveni și cu ajutoare, dar și ca să ne revedem prietenii.

— Dar nu e dificil să aduceți atîtea și atîtea lucruri ?

M.-C. B. — Nu, întrucît în Belgia toți locuitorii vor să ajute populația României.

— Aveți intenția de a fonda o asociație de prietenie belgiano-română care să vă poată susține în activitatea de ajutorare a țării mele ?

M.-C. B. — Da, am luat deja legătura cu oficialități de la noi și din Iași, cu primarii unor localități din județ, Poeni, de exemplu, unde am fost și cu ajutoare, și există perspective clare de înfrățire între localități românești și belgiene.

W. V. — Și cum demersurile noastre se concretizează într-o cooperare din ce în ce mai strînsă cu asociația „*Villages roumains*”, sperăm să dăm o și mai mare amploare acestor acțiuni de ajutorare a ieșenilor. Iar cum aceștia sînt atît de simpatici, de calzi, de primitivi, ne vom reîntoarce în curînd la ei.

M.-C. B. — Ieșenii sînt oameni pe care nu-i uii niciodată, iar noi, plecînd, ne lăsăm o parte din suflet pe aceste meleaguri.

— Vă mulțumesc !

Realizat de Valeriu STANCU

ÎN ANII COMUNIST 1950 — 1960 (VI)

anul 1954, de unele schimburi de delegații universitare asupra cărora nu insistăm acum.

Începînd cu anul 1958 Consiliul Științific al Universității „*Al. I. Cuza*” a pus tot mai insistent în discuție necesitatea încheierii unui acord cultural cu Universitatea din Chișinău, pe bază de reciprocitate, în ceea ce privește schimbul de profesori și studenți. De altfel, articolul opt din Planul de colaborare dintre R.P.R. și U.R.S.S. prevedea schimbul de cadre didactice între Universitatea „*Al. I. Cuza*” și Universitatea din Chișinău în vederea unor conferințe și consultații, schimburi de experiență în munca științifică și pedagogică. Dar abia în anul 1965, s-a reușit perfectarea unei colaborări directe între Iași și Chișinău.

Trebuie menționat faptul că perfectarea schimburilor culturale interuniversitare era condiționată de încheierea prealabilă a acordurilor de colaborare cultural-științifică dintre România și țările respective, motiv pentru care semnarea primelor convenții interuniversitare a fost mult întîrziată — începînd cu anul 1960 cu țările de democrație populară și după anul 1965 cu unele state capitaliste. Prima convenție interuniversitară a fost încheiată în februarie 1960 între Universitatea ieșeană și Universitatea „*FRIEDRICH SCHILLER*” din Jena (R.D.G.), urmată de cele cu Universitatea „*Marie — SKODOVSKA — CURIE*” din Lublin (Polonia) și Universitatea „*KOS-SUTH LAJOS*” din Debrecen (Ungaria). După anul 1965 au fost parafate alte convenții interuniversitare cu universitățile din ROSTOK (R.D.G.), GAND (Belgia), LILLE (Franta), LOUWAIN (Belgia), PADOVA (Italia), OXFORD (Marea Britanie) precum și cu Universitatea din Chișinău.

Ritmul lent al progresului relațiilor interuniversitare din primele decenii de după cel de-al doilea război mondial își află principala motivație în izolarea politică internațională a României comuniste

moment, numai la nivelul schimburilor interuniversitare cu țările socialiste. În fine perioada 1960—1965, care a coincis cu realizarea primelor acorduri — convenții internaționale de colaborare cu universități din țările socialiste.

În pofida entuziasmului imens provocat de reuniunea științifică internațională, prilejuită de Centenarul Universității, perioada dintre 1960—1965 nu a consemnat nici o concretizare a vreunor contacte cu Occidentul, aminate în mod nejustificat pentru a doua parte a deceniului al șaptelea, perioadă coincizînd în plan politic cu „*dezghetul*” relațiilor politice internaționale ale României.

Parcursurile acestor subetape cronologice din istoria Universității ieșene ne permite să constatăm cîteva faze conștibile politice ale regimului comunist concretizate în reparația „*Analelor*” în 1955 și sărbătorirea Centenarului în 1960, cînd, pentru prima dată după cel de-al doilea război mondial, delegații străine occidentale vizitau centrul universitar ieșean. Evident că toată această politică a „*pașilor mărunți*” de deschidere internațională nu ar fi fost posibilă fără aportul constant și presiunile revendicative ale corpului profesoral ieșean — de care regimul comunist a trebuit în final să țină seama.

Impactul noilor deschideri culturale-științifice internaționale a fost imens și firesc pozitiv, căci un proces contrar de genul celui din perioada 1948—1955 ar fi dus cu siguranță la anihilarea spirituală a Universității. Mai mult, noile schimburi internaționale au reaprins speranța Universității de revenire la adevărata sa menire, în care se angajase încă din anul 1860, aceea de creator și mijloc de propagare a culturii și științei. Universitatea „*Al. I. Cuza*” „*tare în trecutul ei*” — după cum afirma Rectorul Traian BRATU — a reușit în ultimă instanță să revîvie speranța încrederii în viitor, în potențialul său cultural-științific. (Sfîrșit).

Dănuț DOBOS

Nicolae GRIGORESCU :

„*Tărâncuța*”

Mircea ISPIR :

„*Portret de fată*”

Cazul Galilei care a prilejuit îndelungi și vii dezbateri, este fără îndoială semnificativ pentru definirea dilemei dintre credință și știință. Cu prilejul împlinirii a 350 de ani de la moartea savantului, simbătă 30 octombrie 1992, reabilitând și declarând încheiat acest caz, Papa Ioan Paul al II-lea a propus lumii de astăzi „o nouă armonie între religie și știință”, ca soluție pentru depășirea oricărei situații conflictuale. Într-adevăr, este necesar un nou raport de interdependență creatoare între credință și știință, între Invizibil și Vizibil. Biserica a venit deja cu răspunsul ei la nivel de soluție propunând procesul de **aggiornamento** pentru timpurile noastre moderne în opoziție cu un alt proces, cel al **demitizării** propus de știința contemporană ca instrument de analiză a fenomenului de cre-

Sentimentul înstrăinării umane sau dilema dintre a crede și a ști (II)

dință. Orice inversare sau substituție a raportului firesc dintre a crede și a ști nu poate avea decât urmări nefaste. **Cazul Galilei**, dincolo de aspectul său discutabil, a fost posibil prin aceea că credința a fost privilegiată în detrimentul științei. Istoria modernă a cunoscut din păcate momente, și nu puține la număr, în care actul credinței a fost pur și simplu înăbușit, fiind substituit științei. Urmărite au fost imediate și-n egală măsură distrugătoare pentru om și demnitatea sa. Astfel a apărut un șir neîntrerupt de dictatori, de stînga și de dreapta, iar gulagurile create de ei, n-au fost altceva decât adevărate laboratoare ale nebuniei în care omul, transformat în materie primă, a fost primul jertit pe altarul științei, transformate în religie. Existența umană lipsită de orice justificare rațională a fost redusă și limitată la actul științei în vreme ce explicații doar aparent mulțumitoare erau lansate pentru a deruta și mai mult simțămîntul de angosă în fața morții, a durerii, a războaielor etc.

Promotori ai unei asemenea viziuni pesimiste despre lume și viață, exegeții dictaturilor moderne ca Marx, Nietzsche, și Freud consideră că omul trebuie să renunțe la un posibil ajutor divin, inutil, și iluzoriu, pentru a construi o lume nouă numai pentru oameni și de asemenea numai prin oameni. Alternativa propusă de ei nu a fost nicicum eliberatoare pentru om, ci doar constatarea faptului că o-

mul este orb atunci cînd se bazează în exclusivitate pe el însuși fără a mai ține cont de legătura sa cu Divinitatea.

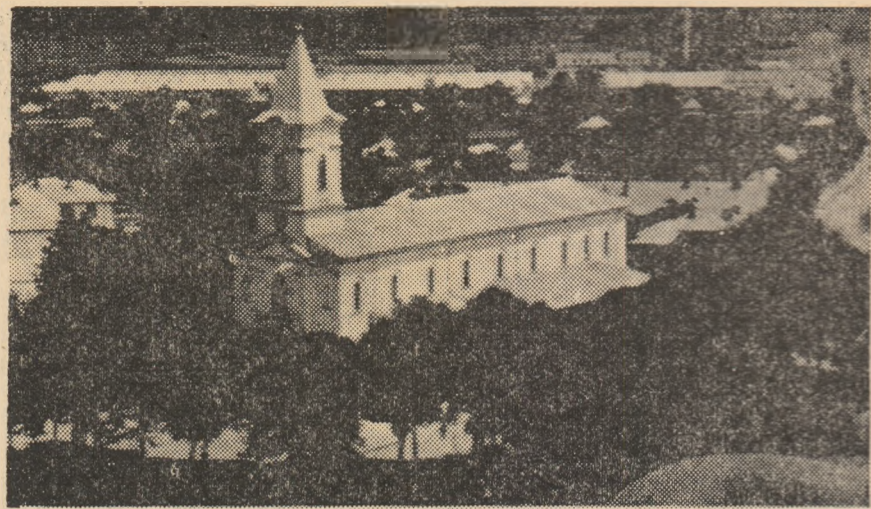
Dilema dintre a crede și a ști devine cu adevărat emblematică, dat fiind faptul că rolurile în cauză devin pur și simplu manipulate arbitrar. Din fericire însă, viața are alte reguli decât cele pe care dictatorii au dorit să le impună, tocmai de aceea sentimentul înstrăinării umane nu are și nici nu poate avea un caracter distrugător, ci doar purificator pentru demnitatea omului. Acțiunea de a crede, conjugată cu cea de a cunoaște, îl îmbogățește pe om, fortificându-i spiritul creator printr-un act de autentică eliberare: „singura glorie a lui Dumnezeu este omul liber, inteligent și creator, este omul viu, omul mereu în picioare” (cfr. Pierre Xardel, *La flamme qui devore le berger*, Paris, 1965, 223). Personal consider că acțiunile de a crede și cea de a cunoaște sînt prin însăși natura lor complementare, ținîndu-se cont de faptul că actul credinței în cepe acolo unde actul științei își verifică neputința de a pătrunde mai adînc în rațiunea ultimă de a fi, adică de a exista.

Sentimentul înstrăinării umane într-o societate secularizată duce la excese, la forme de viață extremă, iar istoria, este plină de asemenea exemple. Numai armonia dintre actul credinței și cel al științei este cu adevărat constructivă și benefică pentru om și lume, ea este în egală măsură generatoare de progres.

Aș dori să ilustrez nocivitatea rupturii credinței de știință prin următoarea povestire ce aparține faimosului filosof Kierkegaard și preluată ulterior de scriitorul englez Harvy Cox în romanul său intitulat **Orașul fără Dumnezeu** (Berlin, 1967). Un circ ambulant în Danemarca a fost cuprins de neașteptate de un incendiu mistuitor, Directorul circuitului a intervenit imediat trimițînd în satul din imediata vecinătate pe clownul tocmai pregătit de spectacol pentru a cere ajutor de la săteni. Datorită unei miriști uscate de secetă, exista un mare pericol ca incendiul să se extindă și la satul învecinat. Clownul, care în cazul de față se aseamănă în multe privințe cu omul credinței în societatea modernă secularizată, și-a făcut de îndată datoria, însă locuitorii din sat în loc să-l asculte, s-au distrat la apariția lui pe străzile satului, considerînd că el face reclamă pentru circuitul său. Strigătele lui după ajutor au rămas zadarnice — câteva clipe mai târziu focul deșira deja casele din sat. Răsetele sătenilor se schimbă dintr-o dată în plîns, însă totul era prea târziu. Clownul interpreta de data aceasta un rol serios, dar n-a fost înțeles, pentru că nimeni n-a voit să-l înțeleagă.

Oare nu se ascunde în această povestire comică-tragică un mare adevăr de viață cotidiană în care sentimentul înstrăinării umane devine o realitate ce angajează pe om la realism, adică la depășirea oricărei situații conflictuale între a crede și a ști?

Pr. Prof. Dr. Vladimir PETERCĂ
Institutul Teologic Romano-Catolic
Iași

Biserica romano-catolică din Săbăoani

În căutarea adevărului

Cunoscuta așezare Săbăoani — Roman, atestată documentar încă din ultimii ani ai secolului al XVI-lea, astăzi cea mai însemnată localitate rurală în care trăiește o populație catolică românească, a constituit subiectul unor importante manifestări științifice organizate în zilele de 14—15 noiembrie a.c., sub genericul „Evoluția locuirii în microzona Săbăoani — Roman”, de Arhiepiscopia Romano-Catolică București, Episcopia Romano-Catolică Iași și Muzeul de istorie — Roman și beneficiind de participarea Mons. Dr. Ioan Robu, Arhiepiscop de București, Mons. Petru Gherghel, Episcop de Iași, a numeroși oameni de știință și cultură, animați de dorința unanimă de a afla adevărul, folosind din plin metodologia științifică actuală în studiul originii și continuității istorice a populației în satele catolice. Suita de manifestări a stat sub semnul a ceea ce Mons. Dr. Ioan Robu numea „aflarea adevărului și nu confirmarea unei teze prestabilite”.

Încă din 1985 sub conducerea Prof. dr. Ioan Dumitru-Snagov s-a constituit un colectiv larg de istorici, lingviști, arheologi, etnologi, antropologi care și-au propus să studieze evoluția istorică a comunităților umane din zona Roman. În 1988 a fost deschis șantierul arheologic Săbăoani, condus de Domnița Hordilă și dr. Vasile Ursachi, în apropierea comunei, în zona denumită „Bisericuța”. În cadrul expoziției „Săbăoani — microzonă de intensă locuire”, deschisă la Muzeul de istorie din Roman, au fost prezentate numeroase mărturii arheologice privind vechimea vieții omenești pe aceste meleaguri, continuitatea de locuire geto-dacică la Săbăoani; un loc aparte în cadrul expoziției și al manifestărilor în general a fost acordat investigării urmelor lăcașului de cult a cărui existență era, de altfel, de bănuț

datorită toponimului „La Bisericuța”. Prin dimensiuni, tip de construcție și arhitectură, lăcașul își află corespondențe în construcțiile similare de la Baia și Cotnari, și constituie o dovadă grăitoare a vieții religioase din Moldova, precum și a toleranței religioase practicate nu numai în vorbă, ci și în fapte.

Cum era și firesc, una dintre problemele cele mai dezbătute a constituit-o originea și evoluția „ceangăilor”; dacă punctul de plecare îl constituie cartea lui Dumitru Mărtinaș **Originea ceangăilor din Moldova**, studiile recente asupra populației catolice din această zonă evidențiază că specificul lingvistic are o dublă proveniență: este rezultatul de complementaritate între substratul de origine română transilvăneană față de un suprastrat probabil de origine secuio-maghiaroformă; pe de altă parte, el este rod al activității de pastorație a misionarilor maghiari asupra populației românești emigrate din Transilvania. S-a insistat asupra necesității întocmirii unui corpus de documente provenind din arhiva Congregației „De Propaganda Fide”, a identificării problemelor și aspectelor unanim acceptate dar și a numeroaselor semne de întrebare care vor trebui să-și aștepte un răspuns.

Citind un text aparținînd lui Kogălniceanu, care afirma referindu-se la răzășii catolici din ținuturile Bacău și Iași, că „aceștia pururea s-au privit ca pămînteni, înzestrați cu toate drepturile civile și politice”, Mons. Petru Gherghel a îndemnat la continuarea cercetărilor care să elucideze pentru totdeauna originea și apartenența populației catolice din Moldova, pentru depășirea identificării nejustificate a apartenenței religioase cu originea etnică, pentru regăsirea sensului deplin al unității.

Bogdan-M. MANDACHE

BIBLION

Yves CATTIN: *Court traité de l'existence chrétienne*, Les éditions du Cerf, Paris, 1992, 262 p. Cunoscut pentru studiile sale consacrate filosofiei medievale, profesorul Yves Cattin propune cititorilor o nouă lucrare, dedicată, de această dată, existenței creștine. Acest eseu cu titlu provocator nu este un expozeu asupra misterului lui Dumnezeu, ci, dimpotrivă, o invitație la a participa la acest mister, căci „există un paradox în existența creștină și chiar în creștinism în general. Amîndouă sînt fondate pe un ansamblu de adevăruri cărui credinciosul îi dă adevărul său în ceea ce numim credință. Dar aceste adevăruri nu sînt adevăruri cărora le dăm un asentiment intelectual, așa cum facem cu informațiile pe care le primim. Acestea sînt adevăruri eficiente și de la care credinciosul așteaptă transformarea întregii sale vieți. Astfel, ceea ce numim credință nu este numai credința într-un corpus teoretic al adevărurilor la care se accede printr-o căutare intelectuală, ci este de asemenea, și poate primordial, o postură existențială”. Din această perspectivă, Y. Cattin va accentua legătura între gîndire și practică, practica dreaptă (orthopraxie) exprimată de Sf. Ioan cu atîta profunzime: „Eu sînt calea, adevărul și viața”. Întregul discurs asupra existenței creștine este fundamentat pe legătura dintre conținutul intelectual și practică; în funcție de modul de abordare a acestei articulare deloc simple asistăm fie la încercări de a dezvălui raționalitatea afirma-

țiilor credinței, fie la tentative de privilegiere a exemplarității existenței creștine. Conștient că ambele direcții sînt limitative, Yves Cattin nu are nici ambiția de a face un expozeu al doctrinei, nici pe cea de a face o analiză concretă a vieții creștine, ci de a arăta în ce condiții necesare și suficiente o existență umană este creștină. Această „meditație teologică” surprinde diverse teme: sensul finitudinii umane, pericolul pe care-l reprezintă idolatria, responsabilitatea etică, revelația. Concluzia lui Y. Cattin este fără echivoc: „Existența creștină este umanitatea deșteptată a omului (re)născînd sub privirea lui Dumnezeu. În nopțile istoriei umane, existența creștină este auroară”.

Jean RIGAL: *Le Mystère de l'Eglise*, Les éditions du Cerf, Paris, 1992, 275 p. Această nouă lucrare a profesorului Rigal, expresie a dinamismului impus de Conciliul Vatican II, porneste de la întrebarea „Ce este ceea ce face originalitatea Bisericii, natura sa profundă, identitatea sa?” dar și de la definiția pe care a dat-o Papa Paul al VI-lea în deschiderea celei de a doua sesiuni a Conciliului Vatican II: „Biserica este un mister, adică o realitate marcată de prezența divină și care poate fi totdeauna obiect de noi și mai profunde cercetări”. Demersul lui Jean Rigal se constituie într-o reflecție fundamentală asupra naturii Bisericii, asupra misterului său, știut fiind că eclesiologia contemporană este marcată de două tendințe complementare: una începe cu descrierea Bisericii ca realitate empirică și apoi îi relevă dimensiunea teologică, în vreme ce cealaltă

consideră Biserica drept obiect al credinței pentru ca apoi să tragă consecințele pentru experiența și practica comunității eclesiale. Sesizînd riscurile unor astfel de abordări (atemporalitate, abstracție, elaborarea unei doctrine, ideale sau chiar utopice), J. Rigal insistă asupra contextului istoric al eclesiologiei. În acest cadru, J. Rigal accentuează importanța moștenirii eclesiologice, exigentă primordială pentru cel ce se dedică reflecției aprofundate a misterului Bisericii „nu putem înțelege noutatea învățaturii constituției dogmatice *Lumen gentium* decît dacă sîntem familiarizați cu curentele de gîndire care au precedat-o”. Partea cea mai importantă a lucrării este rezervată, așa cum era firesc, temei **Biserica este un mister**, dezvoltată în sensul unui echilibru trinitar pornind de la faptul că Biserica universală se înfățișează ca popor adunat în comuniunea Tatălui, a Fiului și a Duhului Sfînt. Concluzia asupra rolului comunității eclesiale, asupra prezenței sale originale este în spiritul celor afirmate de Papa Pius al XI-lea: „Oamenii nu sînt creați pentru Biserica, ci Biserica este creată pentru oameni”. Adresîndu-se deopotrivă clericilor și laicilor, lucrarea lui Jean Rigal este o sinteză stimulată, expresie a necesității ca toate comunitățile eclesiale să concretizeze insistențele apelului ale Conciliului Vatican II de a deveni adevăratul loc al comuniunii.

Juan Luis SEGUNDO: *Qu'est qu'un dogme?* Les éditions du Cerf, Paris, 1992, 533 p. Cunoscut prin două cărți remarcabile **Isus în fața conștiinței moderne**. **Istoria Pierdută și Creștinismul lui Paul**.

Istoria regăsită, J.-L. Segundo propune cu claritate alternativa față de dogmatismul închis: „comunicarea reală a adevărului”. Dacă dogma este redusă la a fi o doctrină impietrită și atemporală, ea trădează și deformează revelația, concepiind-o ca pe o autoritate pur exterioară omului și istoriei, toate acestea ducînd la izolarea Bisericii. Atenă la ateismul și indiferentismul religios, Segundo abordează cu profunzime însăși substanța dogmei religioase: revelația biblică și istorică a lui Dumnezeu. O primă parte a lucrării analizează conceptul de dogmă în Biblie în legătură cu noțiunile fundamentale ale interpretării religioase: mit și istorie, revelație, inspirație și inerență, adevăr. Cea de a doua parte a lucrării parcurge și aprofundează marile etape ale devenirii conștiinței doctrinale a Bisericii în interdependență cu marile momente culturale: autenticitatea greacă, modernitatea. Problemele acute ale lumii actuale — critica istorică, autonomia rațiunii, inculturarea și evanghelizarea — sînt aprofundate prin raportare la dogmă și la cultura modernă. În finalul cărții, Juan Luis Segundo își rezumă intențiile astfel: „Cu această carte, autorul a dorit să arate cum toate instrumentele și preparativele teologice ar putea pe viitor să converge spre o dogmă care constituie o platformă eliberatoare pentru cercetarea umană și revelația divină (...) Conciliul Vatican II ne-a deschis uși și ne-a lăsat pe un prag; după acesta se deschide un drum. Trebuie să-l trasăm și să-l parcurgem, fără grabă dar deopotrivă fără rezerve”.

Bogdan Mihai MANDACHE

Argintul venețian al lui Dan Pița

(„Hotel de lux“)

Mult așteptat de cinefili după succesul obținut la Mostra venețiană din septembrie a.c. unde i s-a conferit „Leul de argint“, filmul lui Dan Pița — „Hotel de lux“ a ajuns pe ecranele Iașului mai repede decât ne așteptam. Dacă au contribuit sau nu la această promptă programare și criticile noastre, nu știm; important este că difuzorii s-au grăbit să ne satisfacă așteptările și-i apiaudăm, așa cum n-am ezitat să-i criticăm atunci când au tergiversat exasperant unele premiere.

Deci „Hotel de lux“ vine spre publicul nostru cu o cunună de lauri ciștigată, desigur, pe merit, într-o competiție foarte puternică și prestigioasă. Faptul e de natură să amendeze indiferența manifestată a spectatorilor față de producția autohtonă, dar fenomenul — dacă se petrece — e, totuși lent, salite cinematografului „Republica“, unde a rulat filmul, nefiind luate cu asalt.

„Hotel de lux“ e, în ansamblul lui, o uriașă metaforă; e imaginea unui univers al derutei și al confuziei, al dezorganizării programate și al puterii discreționare, al teroarei și crimei, al spaimei și mizeriei morale și materiale; e imaginea unei societăți de-gringolate care pare să-și fi pierdut orice busolă și orice ax moral; sintagma folosită cindva de Stanley Kramer: „o lume nebună, nebună, nebună!“ pare o nevinovată floare la ureche pe lângă ceea ce se poate spune despre lumea acestui film. Nebunia poate fi și frumoasă pînă la un punct: Pița însă ne propune o lume atinsă iremediabil de paranoie; nici un sentiment normal nu răzbate la suprafață din subsoartile sordide, din labirinturile întunecoase, pline de capcane, de sode unei spălătorii universale, de ruriile de singe, de cadavrele intrate în putrefacție; mașini enorme de o construcție și funcționare ilogică, stranie, se învîrt monstruos și amenințător strivind parea, între roți implacabile, destine, aspirații, visuri sau chiar simple manifestări de normalitate umană; zăbrele de pușcărie, depozite de reziduuri, aburi pestilențiali, costumații aberante, stilette care străpung trupuri, bastoane care lovește cu bestialitate, otrăvuri care se servesc în șampanie, cozi nesfîrșite la cazanul cu mîncare („dă-le mai puțin, mai puțin, mai puțin!“ sună porunca), iată recuzita obișnuită a acestui infern terestru, o recuzită prin care se întreține o stare de groază, de nesigurantă, de amenințare, de demență colectivă. Peste toate — discursuri descreeate, ordine și dispoziții dictatoriale, cintece stranii și o atmosferă de teroare savant creată și întreținută de un personaj atotputernic, pe care nu-l vede nimeni, niciodată, dar despre care vorbesc toți și de care se tem toți. Sigur, personajul este simbolul puterii absolute, al tiraniei și spre el, spre scaunul lui tînde tînărul Alex, personajul central al filmului, cel care își începe cariera cu o crimă și care devine profesionist al crimei. În final, acesta ocupă locul celui atotputernic, ca un prinț moștenitor al iadului; ce va face el în continuare? Nici un indiciu nu lasă să se creadă că va face altceva decît cel care i-a dat legitimitate și care i-a vegheat ascensiunea.

E lesne de înțeles că uriașa metaforă a lui Dan Pița vrea să vorbească despre societatea noastră și reușește să o facă. Filmul are conotații politice exacte și e sigur că acestea au contribuit substanțial la obținerea importantei distincții venețiene. Este în obișnuința juriilor unor manifestări artistice internaționale să judece lucrurile nu numai prin prisma valorii artistice, atitudinea politică și virulența criticii sociale trăgînd în balanță cel puțin la fel de mult cit argumentele estetice. Spunînd aceasta nu diminuăm cu nimic semnificația premiului obținut, dimpotrivă; căci ce rost ar mai avea astăzi o operă artistică fără legătură directă cu realitățile social-politice în mijlocul cărora se naște?! Socotînd, deci, că i-am descifrat subtilitatea metaforică, trimiterea expresă la un univers care nu numai că nu ni-i străin, dar ne încorporează cu cinism, ne îngăduim cîteva observații asupra realizării artistice. Din acest punct de vedere, „Hotel de lux“ nu-i cel mai bun film al lui Dan Pița. Chiar dacă ne lasă cea mai puternică impresie (ieșim din sală năucii, dezolați, dezorientați), datorăm această impresie mai ales corespondenței dintre imaginea filmică și imaginea realității și mai puțin emoției artistice. Metafora generală e clară pentru că e foarte directă, dar realizarea ei în plan estetic e obturată tocmai de această mult prea terestră și diurnă legătură cu contingentul. Dacă imaginea, cadrulul, angulația, decorurile, muzica tind să confere filmului coeficientul necesar de ficțiune, scriitura literară îl trage înapoi; replica e derizorie și ca semnificație și ca valoare expresivă. Ca scenarist Dan Pița nu are valoarea care l-a consacrat ca regizor. El poate concepe un scenariu, dar de seris ar trebui să-l scrie un profesionist al genului, cel puțin dialogurile care, în cazul de față, împiedică ridicarea filmului într-un mai înalt univers de semnificații și generalizări. Putînd fi — și chiar fiind — metafora grotescă a unei lumi bine determinate în spațiu și timp, filmul putea fi, totodată, o valoare artistică, ne datată și ne localizată, adică o expresie metaforică absolută a universului concentraționar. Nu este, din păcate! Sau poate că — fiind noi prea implicați într-un asemenea univers — nu receptăm decît imediatitatea și delimitările lui spațiale. So poate. Totuși ne păstrăm rezerva formulată, repetînd chiar că dialogurile și, într-o măsură, montajul cam neinspirat sînt carențele cele mai mari ale „Hotelului“. Montajul ar fi putut da filmului o amplitudine și un ritm halucinant, toate celelalte elemente ale sintezei filmice avînd forța de a participa la aceasta: imaginea densă (Călin Ghibu), de o plasticitate pe cît de sumbră pe atît de viguroasă, de expresivă, decorurile fantastice, dominațoare, concepute de Nicolae Ularu, muzica lui Adrian Enescu, și, în general, atmosfera care apasă, sufocă, include orice orizont sînt izbină ale filmului. Unele din aceste elemente constitutive și chiar unele scene venite par nu citate, dar tonalități din alte filme — mai ales din „Glissando“ și „A unsprezecea poruncă“ de Mircea Daneliuc, ceea ce ar putea să însemne nu influențe sau preluări mai mult sau mai puțin voite, ci aspirația spre o unitate de sufl, de ton, de viziune care ar putea duce, treptat, la nașterea unei școli cinematografice românești sau măcar a unui nou val.

Despre interpretare sînt puține lucruri de spus intrucît nu avem a face cu nici o performanță actoricească. Nici măcar excepționalul Ștefan Iordache nu are aici decît o prestație medie, cam monotonă atît în conceperea personajului cît și în expresia lui. Și aceasta e, credem, o carență în primul rînd a scenariului. Valentin Popescu, în rolul Alex, e liniar, lipsit de nuanțe, o anume rigiditate și un vid intelectual și afectiv fiind, desigur, intenționate în structura personajului — am înțeles foarte bine — dar și acestea pot avea o exprimare nuanțată, ceea ce actorului îi scapă. Mai izbutite din acest punct de vedere sînt interpretările feminine, mai ales ale Irinei Petrescu, Lamiei Beligan și Irinei Movilă.

Ștefan OPREA

Prima apariție a Coanei Chirița pe scena botoșăneană a fost întîmpinată cu interes și cu simpatie de public. Și nu fără teme. Spectacolul este cursiv, plăcut, vesel deseori, respectuos (cu foarte mici abateri) față de clasicul text al lui Alecsandri, ca și față de muzica lui Flechtenmacher. Înțelegînd pe deplin dificultatea (și riscul) abordării unei partituri dramatice înscrise între celebritățile genului, grație suitei de interpretări antologice anterioare, înțelegînd însă, în același timp, și semnificația culturală a unui asemenea gest, realizatorii spectacolului au lucrat cu seriozitate atît pentru așezarea fiecărui personaj în chenarul caracterologic convenabil, cît și pentru împlinirea unui întreg artistic echilibrat care, fără a aluneca în preluarea mimetică a rezolvărilor consacrate, să se păstreze în perimetrul discursului scenic decent, nealterat de inovări și excese experimentale. Aceasta a fost coloana vertebrală pe care și-a clădit, declarat, demonstrația scenică regizorul Ion Sandri Șcurea, artist al poporului din Republica Moldova, invitat să monteze, în debutul stagiunii 1992/1993, la Botoșani, Chirița în provincie.

Din intenția și, în bună parte, din realizarea gîndului regizoral, se cuvine reținută, cu deosebire, amintita grijă pentru exacta delimitare a caracterelor avansate de Alecsandri. Ion Apostoliu, actor cu remarcabil simț al scenei, dispunînd și de atu-urile necesare unui asemenea pretențios travesti — voce voalată, plastică și dinamism în mișcare, umor nativ, bine cenzurat printr-o studiere minuțioasă a replicii — propune o Chirița tenace pînă la tiranizarea celor din preajma sa, foarte voluntară în planul trăirilor sentimentale și hotărîtă să mărșăluiească viguros în ritmul modei „evrope-nești“ după ce făcuse același lucru alături de ișlicarii dinainte de '48. Partenerul de tandem matrimonial, Grigore Birzoi, imaginat și creat de Marius Rogojinschi, se prezintă într-o variantă originală, aceea de individ astenizat, adus în pragul nebuniei clinice de extravaganțele consoartei sale, incapabil să priceapă utilitatea desprinderii din vechile, comodele și binecuvîntatele năravuri trecute.

Și alte personaje ni s-au părut a se situa la un nivel cel puțin interesant pentru registrul dublu al rezolvării regizoral-interpretative a partiturii inițiale: Guliță, rol încredințat lui Valerian Răcilă și Monsiu Șarl, în abordarea actoricească a unuia dintre veteranii dramaticului botoșănean, Ion Plăieșanu. Guliță este o combinație aiuritoare de tembelism cronic și inteligență sever raționalizată, trimițînd ferm la

farmec și prospețime de Narcisa Vornicu, o Luluța pentru care fagăduielile viitorului imediat par a cîntări ceva mai mult decît nostalgia după anii petrecuți în casa răposatei coane Nastasia. Traian Andrii lansează un Ion căruia, mărturisim, nu i-am înțeles justificarea, chiar în perspectiva, anunțată de regizor, a corespondențelor contemporane descifrate în textul lui Alecsandri: un Ion athletic, dinamic, prezent prompt și strict la toate solicitările Chiriței, văduvit de înțeleapta și hitra duplicitate țărănească pe care i-o atribuisse, la începuturi, același Alecsandri. Credem că eroarea nu trebuie reproșată interpretului. În sfîrșit, Leonaș, insuficient susținut de resursele profesionale ale lui Cezar Amîtroaie, rămîne o prezență palidă în spectacol.

Pentru a fi corecți pînă la capăt, vom semnala, dar nu cu aplauze, o anume înclinație regizorală către trimiterea ostentativă, uneori obsesivă, la amintita contemporaneizare a fabulei scenice. Astfel, interiorul casei proaspătului parvenit ispravnic Birzoi este invadat de cutii de țigări din import și de alte cutii, în care a fost ambalat un întreg set de aparatură electronică, și aceasta din import, fi-rește; Guliță și-a lăsat barbă ca orice hippy care se respectă, și-și face numărul muzical (ca, de altfel, și Chirița, în finalul spectacolului) apelînd la serviciile unui microfon de cea mai recentă generație. Se mai pot enumera și alte asemenea „semne“ teatrale care sînt departe de a ajuta proiectului regizoral declarat.

Scenografia semnată de Constantin Molocea (și care încheie o carieră demnă de prețuirea noastră, consacrată în exclusivitate Teatrului „Mihai Eminescu“ din Botoșani) oferă un spațiu de joc comod și adecvat ținutei întregii reprezentații.

Const. PAIU

Cartea de artă

Despre dragoste în imaginar*)

După o lungă perioadă de dominare a criteriilor matematice în istoria artei, cei de la revista „Anales“ au reușit să impună luarea în considerare a miturilor existente în străfundurile vieții umane. Pleiada de excelenți specialiști, din care face parte Lucien Febvre, propune o cercetare deosebită de aceea închisă în bibliotecă. Geistoria și literatura lansează o provocare lingvistică și antropologică. Funcția stimulatoră a acestor texte se bazează pe capacitatea de incitare a imaginii, de descoperire a unor constelații de termeni ascunși în heraldică, în locuință, în costum, în gest. Lumea vizibilă și invizibilă se organizează în jurul unor mituri, dintre care mentalitatea erotică este deosebit de importantă. Viața materială și viața spirituală sînt tratate cu rigoare iar cunoștințele alunecă de la mărturia istorică spre cea literară. Cartea lui Georges Duby despre Evul mediu masculin discută regulile căsătoriei în secolul al X-lea, al XI-lea și al XII-lea din perspectiva friicii societății. În centrul operațiunii matrimoniale, cercetătorul descoperă o ideologie profană vizibil misogină. În mărturia despre viața femeilor, în pastorale (scrisori publice adresate acestora) subzistă o continuă frică față de misterul acestor ființe deosebite. Pe de o parte bărbații reprezintă puterea, pe de altă parte, femeia asigură educația bărbăților, iar amorul înfrinat apare în fapt ca o școală a prieteniei, acest element rezolvînd conflictul dintre biserică și concepția de căsătorie a laicilor.

Autorul propune și biografiile ale unor doamne din epocă, așa cum este, de pildă, Ida din Boulogne, care a trăit între 1040—1096, distinsă, favorizată la naștere, căsătorită la șaptesprezece ani, ascultătoare și discretă. În timpul somnului a văzut soarele coborînd și rămînd în poala ei. Visul prepuber este privit de clerici ca o surșă de sfințenie și hagiografia Idei se termină cu miracolele sfinte (a vindecat o fetiță mută și și-a

Grafică de Zamfira BIRZU — galeriile „Cupola“, Iași —

exercitat puterea taumaturgică asupra nepoatei lor ei).

Ordonarea acestor texte se face cu un umor benign și dacă dăm crezare discursurilor despre dragostea castă, cavalierească, vrăjitoarească, putem observa că jocurile din Le roman de la rose se strecoară și astăzi în viața noastră.

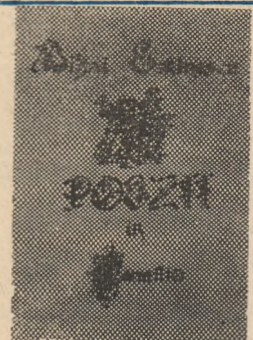
Noemi BOMHER

*) Georges Duby, Evul mediu masculin. Traducere de Constanța și Stelian Oancea, Editura Meridiane, 1992.

Starea litezelor

Portretul criticului la maturitate

Mihai Drăgan, autor al unor riguroase și bine informate studii despre Eminescu (adunate în cele două volume de **Interpretări**), G. Ibrăileanu, Maiorescu, Alecsandri, I. L. Caragiale, Ghe. „Junimea”, O. Goga, Mihail Sadoveanu, „Viața Românească”, Liviu Rebreanu (adunate în **Clasici și moderni**), consideră că esența criticii rămâne **spiritul polemic**: „Critica nu este numai analiză a textului literar, dar și o raportare la critică. Actul critic implică, în chip obligatoriu, o critică a **criticii, controversă, înfruntare, polemică**, ba, mai mult, **contestare**. Ostracizarea polemicii făcută nu o dată de spirite administrative din oculte și primejdioase rațiuni birocratice, duce în mod inevitabil la o **dezangajare a criticii**, la o **neutralizare** ce o plasează într-o zonă în care orbii s-ar amuza du-elindu-se cu vrejuri”. Mihai Drăgan are dreptate să constate relativă „ostracizare” a polemicii sau, mai exact, denaturarea ei: probații că și „spiritele administrative” au un rol de multe ori important, dar este sigur că „du-elul cu vrejuri” este și efectul acțiunii unor factori interni, dinlăuntrul lumii literare. Notez doar două situații care mi se par semnificative: de regulă, polemicele, atâtea câte au fost în ultimii ani (și n-au fost puține!), s-au dus cu arme inegale între critici de competențe adesea foarte diferite. Disputele ce au avut loc între oameni competenți și mediocrități care, prin înșeși condițiile afirmării sale, este a-

gresivă și trufașă, au dat, desigur, aspectul „duelului” între un spadassin și minutorul unui vrej. În al doilea rând, momentul inițial al „aruncării mănuii” a fost urmat imediat de retragerea strategică pe poziții „inatacabile”, extraliterare. În aceste cazuri, polemicele au încetat înainte ca ele să fi început. Pledoaria lui Mihai Drăgan pentru **necesitatea polemicii corecte**, a duelului loial este bine venită, dar mă îndoiesc că ea va schimba lucrurile. Și, din păcate, ceea ce se întâmplă în lumea literaturii (și nu numai acolo) de trei ani încoace confirmă această supoziție.

Într-o altă ordine, programul criticului vizează ceea ce aș numi **modul concilierii** modalităților tradiționale cu metodele de abordare a textului eminescian (cărui Mihai Drăgan i-a dăruit o viață de profesor și de istoric literar), vestind atât ancorarea în tiparele astăzi depășite ale „biografismului”, de pildă, dar și „terorismul metodologic”. De altfel, eminescologia se află într-o epocă de tranziție (dar ce nu este în tranziție astăzi?), interpretării lui Eminescu căutând alte premise de cercetare decât cele epuizate definitiv de Tudor Vianu, G. Călinescu, D. Caracostea, Perpessiciu și ceilalți istorici literari din perioada interbelică. Mihai Drăgan, care țintește spre calea de mijloc între două atitudini față de text ce par ireconciliabile, determină una din cauzele „complicării” lecturii operii eminesciene în manifestarea „a- celor comentatori de azi care au

credița că o cunoaștere, fie ea și superficială, a suportului teoretic al unor metode critice străine, este totuna cu a deveni, prin mimarea și aplicarea lor mecanică, și interpreți ai operii lui Eminescu”. Accentul acestei fraze polemice cade nu pe „comentarii”, ci pe „mimare și aplicare mecanică”, întrucât, iată, Mihai Drăgan însuși folosește în interpretările sale atât sugestii provenind din lectura critică a exegezelor anterioare (Tudor Vianu și G. Călinescu, mai ales), cât și elemente ale criticii de tip antropologic și psihanalitic. Nu este vorba, așadar, de un refuz de plano — așa cum s-a exagerat, adesea — al metodelor moderne, ci de o utilizare prudentă a acestora. Pentru a exemplifica, analiza romanului nepublicat **Geniu pustiu** și a dramei **Mira** sînt semnificative pentru opțiunile teoretice ale criticului. Ur-mărind opoziția clasic/romantic și familia tipologică în care se înscrie protagonistul romanului — aceea a „demonicului” —, Mihai Drăgan vizează **sinteza** atât în analiza textului propriu-zis, cât și în aceea a întregii creații eminesciene de pînă la 1870. În spiritul eminescologiei moderne, Mihai Drăgan renunță la opoziția antum/postum, de care s-au folosit anterior numeroși critici, abordind creația eminesciană ca pe o **lume**, ca pe o structură coerentă în articulațiile ei de profunzime. Mai mult încă — spune Mihai Drăgan — „întoarcerea permanentă la o valoare stabilă ca Eminescu este o necesitate ca să putem merge înainte”.

Nimic mai adevărat pentru lumea noastră de azi, măcinată de atîtea contradicții, în care confuzia valorilor nu e decît unul dintre elementele cele mai importante. La cei 55 de ani, Mihai Drăgan este unul din campionii luptei împotriva acestei confuzii a valorilor și el nu răspunde altfel, în stricta actualitate literară, decît tot printr-un gest cultural: prefața **Eminescu în paginile revistei „Familia”**, la o carte dintre cele mai frumose pe care peisajul cenușiu editorial de azi ne-o propune.

Ioan HOLBAN

VASILIAN DOBOS

Despre multe nevăzute de văzători

9. Euthanasis, tu știi rezultatul suferinței, abisul Șobolanilor, lupta scleroticilor, benzile zeificatoare, betonul Crizantemei Cenușă, iar pentru zîmbet o armă slefuită în fiecare secundă Noaptea se alătură superbiei ca un personaj al eternității (Uitare în memoria mea). Ruină înconjurată de Lacul pe care unduiesc sufletele celor ce au innobilat pilpierea luminii, stampilați cu fierul înroșit pe inimă, lincși de negură... o antecameră pentru toți. Rămîn doar cei care își schingiuiesc creierul pentru auroră

10. (M-a învins profunzimea vegetației, înțelepciunea afit de tăcută și imposibil de ucis). Inima plătește. O inesizabilă procesiune coboară spatele umbrei. Prin geamuri deslușesc trupuri de Albatroși, al lor cer incert, fără ieșire la Respirație. Un premiu pentru trăire. Rugăciunea secretă de zile și nopți pentru greșeala de a zîmbi. Nu înseamnă nimic arderea pe jumătate a Ochiului pe care îl porți spre lume, nimic nu înseamnă vorba gîndului dacă nu leagă virful Razei. Umbra iubirii acoperă spațiul. Totul e puțin pentru a descifra uneltirea. Sint virușii locuitori ai Smochinului, ai Cameleonului, ai Pietrei și Zăpezii, ai Peștilor și Glasului. Viclenia a zdrențuit întregul. Acum părțile sale, împinzite în vidul creierelor ne zidesc gura și ideile, dezacordează pianul sub ape. Nevinovatele vietăți-manechine — crucificate pe Stela amurgului.

12. (Respir. Fac exerciții de respirație închis într-o invenție, un minim vuiet al limbii. Clipă de clipă probez costumele Nimicului, învăț arta de a nu fi. În mine există completul care ucide Măscăriciul. Ce fond muzical are triumful orb? Aproape că nu trăiește trupul omului — imaginație a durerii. Nici o stea pentru rana Meditației. Degetele nu ating clapele vieții — sint degete devenite relieve, căldura lor se rotește ca o aoreolă în jurul fostelor urme. Un pluton de execuție trage în degetele mele, Privighetoarea zace înecată deasupra ploilor închisă în raftul Umbrei.

Românii despre ei înșiși de Mihai Botez este unul din cele mai interesante texte produse de dizidența intelectuală românească în timpul național-comunismului ceausist. Cum se știe, de la Paul Goma la Mircea Dinescu și de la Dorin Tudoran la Dan Petrescu, dizidența și opoziția anticomunistă din România au fost reprezentate, mai ales, de scriitori și artiști. Chiar și Doamna Doina Cornea este o intelectuală umanistă, discursul său protestatar fiind impregnat de valorile tradiției creștine. Desigur, Radu Filipescu sau Gabriel Andreescu erau — și sînt — oameni ai științelor exacte, însă protestul lor energetic și dur a luat, atunci, mai degrabă forma gestului politic decît pe cea a discursului. De aceea, caracteristica esențială a discursului contestatar românesc — de la Foame și frig de Dorin Tudoran la Mamutul și literatura de Mircea Dinescu — a fost puternica angajare personală a autorului în discurs, accentul, pus pe expresivitate și pe forța emoțională în deșta analiza. Chiar și Ce-ar mai fi de spus. Convorbiri libere într-o țară ocupată de Dan Petrescu și Liviu Cangeopol, carte ce nu lasă în afara preocupărilor analiza fenomenului comunist românesc la nivelul anului 1988, este în mod vizibil produsul unor scriitori, ai unor foarte buni scriitori. Bineînțeles că aceste observații preliminare nu au nici un fel de accent axiologic. Ele sînt pur morfologice, se referă strict la caracteristicile structurale ale acestui discurs de protest.

Prin contrast cu textele amintite, **Românii despre ei înșiși** de Mihai Botez reprezintă un tip complet diferit de discurs politic. Virtuțile expresive sînt negliabile, ele nu sînt de altfel nici măcar căutate. Angajarea personală a autorului în discurs tinde către „gradul zero”. Demersul nu are nimic artistic, el este unul științific în sensul în care politica, sociologia sau viitorologia sînt niște științe. În această carte, predomină analiza caracteristicilor societății românești la nivelul anilor 1985—1986, pe baza căreia se încearcă evaluarea tendințelor de evoluție ale acesteia. Subtitlul cărții — **O cercetare de comunismologie prospectivă** — este cum nu se poate mai potrivit. Cartea este, într-adevăr, o cercetare; ea se aplică sistemului comunist românesc dnaintea evenimentelor ce-au semnalat

prăbușirea sa; în sfîrșit, ea încearcă să surprindă elementele de stabilitate și de posibilă metamorfoză ale respectivului sistem. În carte, nu vorbește, de fapt, autorul, ci chiar actorii sociali ai sistemului, cei care-i dau viață, care-l susțin, îl contestă sau îl urmăresc doar spectacolul. Autorul n-a făcut altceva decît să investigheze cimpul socio-politic românesc, să-l chestioneze într-o manieră extrem de subtilă și de complicată și să-i dea voce într-o perioadă în care acest drept la voce era supravegheat și interzis. Bineînțeles că o cercetare pe această temă

Cartea momentului ROMÂNII DESPRE EI ÎNSIȘI

— Cum va arăta România după Ceaușescu — nu se putea desfășura în condițiile cercetării convenționale. Tocmai de aceea este remarcabil că omul de știință a reușit să găsească instrumentele pentru a sonda toate straturile sociale importante ale cimpului socio-politic românesc pre-decembrișt. În această carte, vorbesc intelectualii protestatari și cei conformiști, vorbesc muncitorii, țărani, vorbesc chiar și înalți reprezentanți ai fostei puteri comuniste. Mihai Botez a reușit să testeze starea de spirit generală, curente de opinie divergente, teme obsedante. În ciuda condițiilor de conspirativitate, improvării unei cercetări științifice, rezultatele acesteia mi se par pe te așteptări. Ele depășesc și reticența inițială a autorului. Trebuie să reamintim un lucru: concluzia finală a acestui stu-

diu sociologic și viitorologic este sumbră. El constată nu doar eșecul global al sistemului comunist românesc, dar și lipsa de soluție, absența factorilor dinamici interni care să producă nu răsturnarea acestuia, dar măcar parțială sa reformare în sensul restructurării de tip gorbaciovian. Nimic în România anilor 1985—1986 nu prevestea iminenta prăbușire a regimului de dictatură personală. Spațiul social părea stăpînit de o iremediabilă apatie, partidul comunist nu făcuse vizibilă nici o aripă reformatoare, iar activitatea de contestare nu cunoștea decît cazuri izolate. Societatea românească, la toate palierele sale, părea redusă la o neputință de-a dreptul cataleptică, orice opțiune spre schimbare părea condamnată dinainte.

Am putea spune că evenimentele din decembrie 1989 au contrazis radical concluzia lui Mihai Botez și că tipărirea acestei cărți nu reprezintă altceva decît o tirzie recuperare a unui remarcabil însă inexact text al dizidenței intelectuale românești. Această concluzie este însă numai foarte puțin exactă. Într-o lungă post-față ce însoțește textul, Mihai Botez are onestitatea să constate că nu a luat în calcul un factor esențial — efectul de „bulgăre de zăpadă” pe care l-a avut experimentul lui Gorbaciov pentru întreg spațiul imperiului exterior al Uniunii Sovietice, inclusiv asupra spațiului românesc. Acest lucru este adevărat însă, chiar și în aceste condiții, concluzia destul de pesimistă a cărții nu este întru totul ilegală. Practic, în 1985—1986, la puțină vreme de la venirea lui Gorbaciov la putere, era imposibil să iei în calcul toate consecințele reformelor inițiate de acesta. În plus, acest efect dinspre exterior nu contrazice cu nimic starea inerțială a societății românești din momentul analizei. Pare tot mai evident că mutațiile cărora a fost supus sistemul socio-politic românesc din decembrie 1989 încoace nu este nici într-un caz numai rezultatul unor factori interni. De altfel, această influență nu poate fi lăsată pe dinafară nici măcar în ceea ce privește evenimentele din decembrie 1989 din țara noastră.

Dar factorul esențial care confirmă concluzia pesimistă a acestei cercetări de dinaintea căderii oficiale a comunismului în România este chiar evoluția și-

nuoasă pe care o cunoaște procesul de democratizare, de desprindere de comunism din spațiul nostru geo-politic. Dificila desprindere de trecut pe care o parcurge România, evidențiată de valul de violențe prin care a trecut țara, de inerția instituțiilor și a mentalităților nu face altceva decît să confirme constatările lui Mihai Botez de la jumătatea deceniului trecut. Alegerile din 20 mai 1990 și alegerile din septembrie anul acesta, prin surprinzătoarele lor rezultate, sînt și ele confirmări ale concluziilor aceluia studiu.

În ce mă privește, am ascultat cu enorm interes difuzarea acestei cărți la **Europa Liberă** în 1987 și am citit-o, la fel de interesat, anul acesta, în august, cu o lună și jumătate înainte de alegeri, cînd am considerat-o prea pesimistă, excesivă în concluziile sale. De-abia după aceste alegeri, care, în loc să reducă, au sporit confuzia din viața noastră publică, pot spune că am înțeles această carte în întreg mesajul său. În opinia mea, pentru cel care vrea să descifreze cu adevărat semnificația acestor alegeri, pentru cel care dorește să înțeleagă motivațiile acestor rezultate, nu există o cheie hermeneutică mai bună decît **Românii despre ei înșiși** de Mihai Botez. Ca să înțelegem ce se întâmplă azi în România trebuie să înțelegem, în cele mai mici anamune, ce s-a întimplat atunci cu noi, în acele vremuri dinaintea revoltei, în acel timp în care totul părea increment. Și, din păcate, nu doar părea increment — totul era increment. Iar efectele acelei incrementări le putem citi astăzi în evoluțiile incomplete, în stagnările ciudate și în pașii înapoi pe care îi facem ori de cite ori ar trebui să decidem că trebuie să o rupem cu trecutul, că trebuie să ne despărțim de fantomele sale.

Printr-o ciudată coincidență, o carte ce părea numai o tardivă și necesară recuperare devine cartea momentului, un fel de **biblie** pentru înțelegerea acestui confuz moment politic și istoric românesc. Bănuiesc că Mihai Botez însuși nu este foarte bucuros că, de fapt, atunci, a avut atîta dreptate pentru ceea ce se întimplă acum.

Liviu ANTONESCU

Mihai Botez, **Românii despre ei înșiși**, Ed. Litera, 1992.

Orice asemănare cu persoane sau întâmplări reale nu este întâmplătoare.

Dragă Prietene de departe,

O să încep ca-n Eminescu: „De ce pana mea rămâne în cerneală, mă întreb? / De ce gândul mă abate cu ispita-i de la trebi?” Poate comit o impietate, convocându-l pe poetul național în deschiderea acestei mărturisiri, dar ce mai contează pe lângă multe... impietăți pe care le-am făcut de-a lungul prodigioasei mele cariere?...

A venit ora, clipa aceea pe care orice om, cit de ticălos o fi, și-o asumă cu luciditate ultimei șanse. Poate că te întrebă dacă mă amenință ceva, dacă viața mea e cumva în pericol. Ți răspund: nu mai mult ca a oricărui ins căruia poate să-i cadă o cărămidă, în cap, să-l calce o mașină, să facă un stop cardiac sau o comotie... Desigur, vechiul meu ulcer poate oricând să-mi joace festa, dar momentan mă simt excelent, am poftă de mâncare și de lucru iar perspectivele profesionale mă stimulează extraordinar. Totuși, cum știi, în această țară există și posibilitatea ca cineva să bage un ghiont în tine fără să te întrebă cum te cheamă, de aceea aici orice ins cit de cit căpătuiește, înainte de a-și face cafeaua, își face testamentul. Nu că m-aș crede căpătuiește — desi nu s-ar putea spune că nu sînt — dar această mărturisire (pe care ți-o încredințez) are și o conotație testamentară. (sic sau sic!).

Ți amintesc probabil, dragă prietene, că prima mea ieșire peste graniță, prima mea „bursă” a fost blocată de codoașa cea bătrână, șefa Institutului, care nu mi-a dat avizul, spunînd că nu prezintă încredere. „Băieții”, care mă cunoșteau, au încercat s-o lămurească pe babă, semnătura ei era o formalitate, dar trebuia respectată. Chestia-i că baba a lucrat mai bine decît toți: blocîndu-mă pe mine (și pe alți colegi de institut) și-a cîștigat încrederea „organelor”, astfel că, din doi în doi ani, pleca în Israel să-și viziteze rudele: pînă cînd, ultima oară — nu s-a mai întors. Această rămînire a babei a însemnat un vot de încredere pentru noi, refuzății, un gir că sîntem curați ca lacrima. Dar cînd să zicem „hop!” peste graniță, a izbucnit scandalul Pacepa și au fost suspendate toate plecările. Pînă să se refacă rețeaua internațională, trebuia să stăm cumînți la locul nostru.

În ceea ce mă privește, eram dărimat. Vorba ceea: dar nu învins. „Lurcrasem” ani în șir ca să-mi cîștig „bi-letul de export”, așteptasem răbdător momentul, scăpasem și de Agatha Christie — așa-i ziceam babei, care ne duse de nas pe toți — iar acum trebuia s-o iau de la capăt. Este adevărat că engleza mea învățată la f.f. era lamentabilă — de aceea orice aminare îmi dădea prilejul să înainteze dincolo de genunchiul broaștei în tainele limbii lui Shakespeare. Sigur că nu mi se cerea să fiu expert în engleză, dar era totuși obligatoriu să pot traduce un document important descoperit în vreo arhivă — că doar de asta mă aflam acolo — sau să redactez corect o scrisoare către o autoritate locală. A fost, de altfel, penibil la început, cînd l-am rugat pe un românaș de-al nostru, aflat și el tot cu o bursă, să-mi corecteze o astfel de cerere: „omul nu-și imagina ce caut în America, dacă nu știi mai deloc englezește. Sau s-a gândit că am o misie și a devenit suspicios. De altfel, suspiciunea a fost microbul care a devorat spornic diaspora românească: fiecare îi suspecta pe toți ceilalți. Această „contaminare”, abil dirijată și bine întreținută de la București, pot spune că e unul din titlurile de glorie ale Securității noastre. Tehnica era simplă: dacă un „rămas” ne vorbea de rău la „Europa liberă” sau la „Vocea Americii” se răspîndea imediat zvonul că e un intrus care ne denigra tocmai pentru a-și acoperi misiunea; dacă omul tăcea, devenea suspect prin tăcere: De ce nu vorbește asta? Ce ascunde? N-o fi plecat cu vreo misie? Să-ți dau doar un exemplu.

Ți amintesc „cazul Năstase”, cel dat dispărut în Franța, după un „Roland Garros”, dispariție pusă tot pe seama „băieților cu ochi albaștri”. Ți amintesc și de poetul Costachi, cum clama la „Europa liberă”: „Ceausescu, jos labele de pe Năstase!”... Și cum, după vreo două săptămîni Năstase a reapărut, viu și nevătămat, spunînd că a stat bine-merci undeva într-o vilă, pînă a trecut „valul”. Crezi că dacă Năstase, sau altul, trebuia cu adevărat răpit ori suprimat, nu s-ar fi reușit asta? Ba bine că nu! Dar, cu această ocazie, s-au dat două lovituri fine (fiind vorba și de două personaje importante); „cazul Năstase” a rămas în coadă de pește, opinia publică neștiind

ce să creadă: e sau nu e, asta, de-al nostru?! Iar poetul Costachi, oricîte lucruri grave ar fi spus, după aceea, despre noi, nu mai era credibil. Chiar și amicii lui se minunau: cum să ia Tachi o asemenea plasă? El care, pe la agape, cînd conviviilor vorbeau ba de Năstase, ba de Nichita, le da cu tifla, recitînd amuzat: „De Năstase/Nici nu-mi pase/De Nichita/Nici atita”...

Au fost și alte întâmplări, amuzante pînă la un punct, de-ar fi să ți-o amintesc (sau n-o știi?) pe cea de pe peronul gării din Milano, întîmplare pe care ne-a spus-o chiar directorul nostru Ionescu-Bahlui. Asta, împreună cu Brandabur, secretarul de partid, se aflau la un simpozion despre „civilizația romană în spațiul carpato-danubiano-pontic”. Trec peste faptul că I-B, care în vremea stalinismului victorios nu descoperea decît relicve slave, între timp se adaptase și găsea doar oase de daci și de romani... I-B, n-a fost securist, a fost doar oportunist. Dar trebuie să recunoști că arăta ca un securist-standard; înalt, suplu, elegant, și manierat, cu nelipsită geantă-diplomat și cu mania lui de a-și lua notițe în orice împrejurare, fie la o ședință, la o conferință, la o masă festivă, în tren, în avion, pe stradă sau chiar la WC, putea fi luat drept un securist în

SCRISOAREA a III-a (Băiatul cu ochi albaștri)

ebuție. Uneori însă făcea gesturi care nu prea „cadrau” cu funcția și prestația lui: odată, pe stradă, întîlnindu-se cu poetul Costachi, a ingenunchiat în fața acestuia și i-a sărutat poala paltonului, în văzul a zeci de trecători amuzați sau contrariați. Așa încît, era în „stilul” său cînd pe peronul gării din Milano, reperîndu-l în mulțime pe celebrul matematician Mardare, a început să-l strige și s-a repezit radios spre el: „Maestre! O! Maestre!” Maestrul — care alesese de vreo 3 ani lumea liberă — a dat semn că-l recunoaște, iar întîlnirea părea iminentă. Dar I-B, surescitat de căldură sau de bucuria revederii, a îndreptat spre el degetul ca o armă, strigînd radios: „Maestre, pac! pac! pac!” Maestrul a devenit brusc livid, a făcut stînga-mprejur și dus a fost. I-B a încercat să-l ajungă, dar degeaba. „Chestie de malentendu — ne povestea el — o fi crezut că vreau să-l achit...”

Dragă prietene, dar am sărit peste e-tape. Pentru rigoarea relatării, trebuie s-o iau de la începuturi.

Primul contact cu „secu” l-am avut în liceu. Dacă sînt o victimă, sînt victima propriei mele inconștiențe și nebulii. Ei bine, în liceu eram pur și simplu un bezmetic, lipseam de la școală zile, uneori săptămîni întregi, iar cînd veneam, făceam cite o trăsnaie de-mi mergea buhul nu numai în tot liceul, dar și în oraș. Așa, m-am învățat cu eliminările: pe 3 zile, pe o săptămîină, pe două. De fiecare dată intervenea tata și eram reprimat. Tata n-avea alt argument decît că era membru de partid din '46, făcuse colectivizarea — adică „lămurise” oamnenii să intre în colectivă — și fusese răsplătit cu funcția de paznic de cîmp. În plus era și corespondent voluntar al ziarului local „Viața nouă”, unde trimetea versuri închinată patriei și partidului, precum și „reportaje” în care îi populariza pe cei ce furaseră din avutul obțesc și fusese răsplătit chiar de el. Multi intraseră la pușcărie pentru doi stuieți și trei sfecle, de aceea tata era „la cuțite” cu tot satul, dar nimeni nu îndrăznea să-i facă ceva, deși îl amenințaseră. Materialele apărute în ziar erau prelucrate artistic în redacție, numai semnătura era originală, dar tata le citea, mîndru nevoie mare, cui se nimerea, încîntat, el însuși de înfloriturile de frază ale cine știe cărui redactor ce-și făcuse

norma pe textul lui. Cînd venea la liceu, chemat urgent de direcțiune, în urma unei trăsnaie, de-a mele, tata nu uita să aducă, pe lângă diverse „argumente” comestibile și citeva tăieturi din ziar, cu articolele sau poeziele sale, ca dovadă supremă a mării sale devoțiuni și a împlinirii că eu sînt o pramatie.

Prima turnătorie a fost despre vărul meu, Teo. Asta făcea liceul militar, la Breaza, era de-acum în ultima clasă. Mi s-a cerut să relatez tot ce știu despre el și familia lui, Teo fusese cel mai bun prieten al meu din copilărie, el m-a menționat ca atare în **autobiografie**. De altfel și eu l-am menționat tot așa. Dădusem admiterea împreună, la „militar”. Prăpastia s-a deschis între noi în momentul cînd el a intrat și eu am picat cu succes. Dîndu-mi cițiva pumni după ceafă, pentru „performanța” mea, tata mi-a zis că „m-am dus bou și m-am întors vacă...” Mai cătrănit decît mine, de nereușită, era deci tata; și nu atît de nereușita mea, cit de reușita lui Teo, băiatul „lu' prostu' de frate-miu”. Adevărul e că între cei doi frați se consuma o luptă veche-surdă și-absurdă, despre care nu știam de unde a pornit, dar în mod sigur unul din motive era acela că verii mei au reușit toți pe la școli, în timp ce, din familia noastră, nici unul nu se desprinsese încă de coada vacii.

Cînd mi s-a cerut referința, tocmai fusesem eliminat, aveam timp berechet să compun. Mi-am amintit cum, în vacanțele de vară, furam, împreună cu Teo, tot ce se putea fura de-ale gurii, pentru noi sau pentru animale, și nu nea-

costum popular și să vină la primărie, că vrea să-l pună casier. Primarul și cu moșu-tău, se cunoșteau, făcuseră armata împreună la jandarmi. Vasile ar fi vrut să fie casier, lefegiu la stat, dar nu-i plăcea să umble în cămeșă și itari, cum vroiau cuziștii. Așa că nu s-a dus. Totuși, după vreo săptămîină-două, nu mai știu, s-o îmbrăcat frumos și-o pornit spre primărie. Dar trecînd prin fața circiumii, niște mehenghi care-și făceau veacul pe-acolo, l-o luat la întrebări. „Da' un' te duci, moș Vasile, așa țanțos?” „Apăi, mă duc la primar, că m-o chemat”. „Lasă, nu te mai duce, moșule, că nu mai e primar. O căzut cuziștii de la putere!” Așa că tot cuzismul lui moșu-tău s-o terminat, înainte de a începe, cu o beție. Dar, se cheamă că **simpatizase** nu? — o întorcea tata — din moment ce pornise spre primărie, îmbrăcat popu-lar...

Această concluzie au tras-o și organele: fiul unui cuzist nu putea deveni ofițer în armata poporului — chiar așa i s-a spus lui Teo, cînd i-au pus în brațe exmatricularea. Încît, la jumătatea trimestrului, moș Vasile s-a trezit cu fiu-su, plocon, acasă. Și sînt sigur că n-au știut niciodată de unde li s-a tras.

Dragă prietene, am de mărturisit două turnătorii serioase, din timpul facultă (altele-s bagatele). Primul caz este notoriu, intrucît, s-a lăsat cu un proces răsunător și cu zdup pentru protagoniști: este vorba de aia cu serbarea de la Putna, din '57, vroiau s-o facă pe junimiștii, s-or fi crezut vreun Eminescu și Slavici, să ne spună ei adevărata istorie a neamului, ca și cum ar fi știut-o mai bine decît madam Benditer. I-am infundat de nu s-au văzut, cite 7 ani fiecare. Recunosc că în' acest caz am lucrat cam grosolan, ei mă rugaseră să le fiu **martorul apărării**, eram prieteni, doar, însă îți dai seama, nu puteam recunoaște că sînt prieten cu niște trădători de neam și țară care, pe deasupra, mai denigrau și marea Uniune Sovietică; așa încît, din apărător, am devenit acuzator...

În celălalt caz, am lucrat mai subtil. Cum știi, ca să intri la istorie, în afara examenului propriu-zis era și un „concurs al dosarelor”, nu oricine putea deveni istoric, îți trebuia **origine sănătoasă**, nu glumă. Dar cu toate filtrele și rețelele puse-n acțiune, mai erau scăpări, se mai strecura și cite un dușman de clasă. Este meritul meu... istoric de a-l fi descoperit pe unul dintre ei.

...Aveam un coleg, Gligor Petre, mai în vîrstă decît mine cu vreo 5 ani și mai înalt cu vreo juma' de metru. Tipul parcă era speriat de bombe, tresărea la orice zgomot, cred că era cu nervii la pămînt. De aceea îi făceam fel de fel de figuri. Odată, cînd ne întorceam amîndoi de la o reuniune, pe la miezul nopții, eu mergeam pe linia tramvaiului — și se apropia, în mare viteză, un tramvai — Petre de pe trotuar, urla la mine să mă dau de-o parte, iar eu „nu, las” să mă calce, să termin odată cu... Vatmanul a pus o frînă ca-n filme, eu am sărit într-o parte și-am întins-o, că aia și coborise, cu ranga-n mină. Vroia să m-a-tingă... Altădată, la cîmîn (locuiau la etajul III) m-am așezat pe pervaz, cu picioarele bălăbăniînd în afară. Petre mă urmărea, cu privirea dilatată: „Termin-o cu prostia asta, Tavi, te rog”, mă implora el. „N-o termin de loc. Vreau să mă arunc!” „Aruncă-te, mă Tavi, ce mai stai!” mă îndemnă un alt coleg, Dan, care nu se impresiona de chestii de astea. „Aruncă-te mă”, zise și Lucian. Eu trecusem acum la un alt număr, făceam flotări în gol. „Mă arunc, dacă-mi zice și Petre”. „Zi-i mă, Petre, să s-arunce, nu fi prost!” îl îndemnă și Mihai. „Și dacă-i zic și s-aruncă?” îi cerceta Petre, complet aiurit. „Nu s-aruncă, mă, nu vezi că-și bate joc de tine?” Dar Petre n-a avut țaria să-mi zică. Răvășit, a ieșit din cameră, trîntind ușa. Atunci, m-am săltat și eu înăuntru, peste pervaz... Ca din întîmplare, cei trei m-au luat la mijloc, dar cînd mi-am dat seama, era prea tîrziu. „De ce nu te-arunci Tavi, cînd îți spunem noi?” „Stați, bă, ce-ați înnebunit?” „Aruncă-te acum!” „Voi nu știți de glumă, bă?” M-au înghesuit spre fereastră, și au început să-mi care pumni și picioare, fiecare undă nimerea. M-au făcut zob. A trebuit să mă mut din cameră cu ei. Vreo săptămîină am bolit, și, culmea! singurul care venea să mă oblojească și să mă consoleze era Petre. Se simtea vinovat, zicea că totul s-a petrecut din cauza lui. „Din cauza firei mele păcătoase”, zicea. Paradoxal (sau nu), s-a atașat și mai mult de mine.

Și iată, că, după un curs cu madam Benditer, care ne mobilizase puternic în contra... contrarevoluției din Ungaria și a simpatizanților de la noi, Petre a comentat, doar pentru mine! „Nu-i chiar așa!” „um nu-i așa?” l-am privit cu contrariat. „Poate c-o să-ți spun, cîndva...” Acel „cîndva” a fost chiar atunci, în Copou,

(continuare în pag. 15)

INVITAȚII CENTRULUI CULTURAL FRANCEZ DIN IAȘI

Valeriu Stancu: Domnule Michel Sadanowsky pot afirma fără teama de a greși că sinteți unul dintre cei mai iubiți invitați ai Centrului Cultural Francez din Iași. Fac această afirmație și în calitate de admirator al dumneavoastră, dar și pentru că ați concertat de trei ori la Iași și de fiecare dată ați avut sălile arhipline. Care este scopul șederii la Iași de această dată?

Michel Sadanowsky: — Am venit aici cu gândul, cu intenția de a propune chitariștilor, profesori sau studenți, de a le propune, deci, idei privitoare la învățarea chitarei, într-un proces de învățământ modern care există în Occident, referitor la chitara clasică. Am venit pentru a „divulga”, a propaga idei care să permită stăpînirea instrumentului și a repertoriului său într-o mai mare proporție.

— Cit timp rămîneți de această dată la noi?

— Am predat cursuri timp de o săptămînă și în total rămîn zece zile.

— Și aveți în vedere și posibilitatea de a ne oferi un concert?

— Da, ideea e următoarea: duminică după-amiază la ora cinci la Filarmonică susțin un concert, dar în prima parte va fi un recital al studenților cu care am lucrat timp de o săptămînă în timpul stagiului, iar eu voi cînta în cea de a doua parte a spectacolului.

— Cum spuneam, sinteți pentru a treia oară la noi și de fiecare dată ați avut calitatea de invitat al CCFI. Cum explicați o atît de strînsă colaborare cu acest centru din Iași, în condițiile în care nu puteți onora sumedenia de invitații pe care le aveți în întreaga lume?

— În primul rînd a fost relația de prietenie care mă leagă de domnul Diener, directorul centrului, pentru că nimic nu s-ar fi putut realiza fără această prietenie, și, pe de altă parte, primirea cu totul deosebită, privilegiată, probabil, pe care publicul ieșean a făcut-o „Trioului de Chitară din Paris” mi-au creat dorința de a reveni, cu toată dragostea.

— Eu vă pot spune că niciodată n-am văzut la Iași o asemenea afliuență de public la un concert de chitară. Sala Filarmonică era arhiplină, devenise neîncăpătoare, mă aflam printre spectatori și vă mărturisesc cu mină pe inimă că nu aveai unde să arunci un ac, după cum se spune la noi. Care este explicația acestei incredibile preferințe, a dragostei pentru acest instrument și pentru concertele pe care le-ați susținut?

— Cred că există un mare paradox în privința chitarei: este instrumentul cel mai utilizat în lume, sub toate formele sale, cel mai vîndut, instrumentul o-mului singur, „de l'homme solo”, cum spun argentinienii, care compun foarte multe piese melancolice, puțin triste, pe care omul singur le cîntă în pampa: e instrumentul ideal pentru a acompaña, e instrumentul ideal al orchestrei moderne, e un instrument care poate exprima o multitudine de emoții diverse, de vreme ce sunetele pot fi „sculptate” chiar direct, prin atingerea corzilor. Nu se recurge ca în cazul pianului, de exemplu, la un mecanism intermediar; există, de asemenea, aspectul senzual pe care oamenii îl caută, îl așteaptă de la chitară, și, în același timp, cred că e un instrument destul de misterios în resorturile, în trăirile care îl declanșează. Toate aceste caracteristici fac din chitară un instrument, să nu zic „erotice”, poate cuvîntul ar fi puțin cam tare, dar sigur senzual și, în orice caz, un instrument care satisface și din punct de vedere intelectual, pentru că, paradoxal, chitara are cel mai bogat repertoriu, de vreme ce putem cînta la ea piese din secolul XVI. Există așadar, patru secole de muzică la chitară, și încă de la muzica Renasterii, cîntată, de exemplu, la lăută, există transcripții foarte naturale pentru chitară. Deci, începînd cu secolul XVI noi cîntăm orice fel de muzică pînă în secolul XX. Chitara e, cred, singurul instrument care o poate face. Vioara nu are o istorie în perioada Renasterii, o istorie semnificativă. E adevărat, vioara

are istoria ei, începînd cu epoca barocă, dar chitara, nu știu de ce, are o penetrație extraordinară, poate pentru că e resimțită, de o manieră instinctivă de foarte mulți oameni.

În ceea ce privește succesul pe care l-am avut aici, nici nu știu să-l explic. Poate prin faptul că a trecut foarte mult timp de cînd nu a mai fost auzit un concert de chitară la Iași. Poate și maniera de a cînta, maniera „simplică” de a ne prezenta au contribuit la succesul nostru. Știu eu?

— Mai degrabă valoarea trioului despre care — din modestie — nu vreți să vorbiți.

— Da, probabil, dar asta trebuie să o judecați cei ce ați fost

în sală, doar publicul are dreptul să vorbească despre valoarea noastră. Bun, să lăsăm la o parte falsa modestie: am muncit, am studiat enorm, dacă ați ști cantitatea de muncă ascunsă în spatele execuțiilor noastre, v-ați îngrozi, pur și simplu. Sintem, deci, conștienți de nivelul la care am ridicat gândirea chitaristică, muzicală etc., ne știm valoarea. Ceea ce sperăm, este ca și ceilalți să resimtă și să iubească realizările noastre. Din fericire, pînă acum așa s-a întîmplat mereu, speranța ne-a fost răsplătită cu prisosință. Asta nu exclude posibilitatea de a nu mai avea succes într-o zi. Se întîmplă frecvent atunci cînd te culci pe lauri.

— În urmă cu citeva zile, într-o discuție prietenească, în care nu se insinuase sobrietatea oficială a microfonului pentru interviu, m-ați făcut părtaș la o mulțime de proiecte, care de care mai atrăgător. Acum, cînd dialogul nostru va fi publicat în revista „Cronica” vreți să ne împărtășiți citeva din ele?

— Da, luni mă voi întoarce la Paris, marți și miercuri îmi voi ține cursurile la Conservator, joia viitoare trebuie să fiu în Belgia unde trebuie să dau un master-class la Bruxelles, la Conservatorul Regal, privitor la studiile lui Villa-Lobos, urmează mai multe concerte în Franța, tot în decembrie plecăm în Germania la Hamburg și la Rostock, apoi cîntăm la Paris, la Champs-Élysées. Cîteva zile de binevenită vacanță pentru sărbătoarea Crăciunului și a Noului An. În ianuarie vom fi în Maroc, iar în februarie în Europa de Est: Bulgaria, Albania, Cehia și Slovacia. Va urma Austria. Oricum în februarie vom fi aproape de România.

— La noi cînd veți reveni?

— În România as reveni oricînd cu plăcere, deci voi fi aici cu prilejul viitoarei ediții a „Sărbătorii Muzicii”, dar, după cum spunea și domnul Georges Diener, nu trebuie să ne asumăm riscul de a plictisi, de a importa oamenii.

— Nu, în nici un caz ieșenii nu se vor simți plictisiți de un concert bun. Dovada? Publicul care e atît de numeros. Oricum, de fiecare dată v-ați aflat la Iași datorită activității Centrului Cultural Francez. Ce părere

aveți despre această activitate?

— Cred că are un rol fundamental, intrucît îi permite tocmai poporului român, atît de vitregit pînă acum, să aibă acces la evenimente. La manifestări culturale care există în străinătate. Deschiderea spre exterior este trăsătura fundamentală a unei activități puse nu numai în slujba ieșenilor, ci, așa cum spuneam, a tuturor românilor. O caracteristică extraordinară a activității Centrului, este de a servi ca intermediar între instituții culturale românești și personalități din străinătate. Datorită acestui rol de intermediar mă aflu eu acum aici, instituția culturală în cazul meu fiind Con-

— Adorabili! Realmente adorabili, iar prietenii pe care îi am sînt foarte simpatici, foarte calzi, apropiați, iar fetele sînt foarte frumoase. Cînd fac aceste afirmații, nu vorbesc la întîmplare.

Nu uitați că în mai puțin de un an am venit de trei ori în România. Mi se întîmplă foarte rar să revin într-un timp atît de scurt. Acesta e un semn că nu vin din întîmplare și că, avînd și foarte buni prieteni, voi fi foarte fericit să revin mereu la Iași.

— Acum să-i lăsăm pe români. Ce impresie v-a făcut România, ca țară, ca fost stat comunist, care încearcă în prezent un soi de tranziție spre democrație?

Sînt fericit să revin oricînd la Iași

— Interviu cu muzicianul Michel SADANOWSKY —

servatorul de Muzică din Iași, cu o clasă de chitară. Poate e bine să subliniem faptul că e singura clasă de chitară care există în România, profesorul Mihai Babil s-a bătut literalmente foarte mult pentru ca această clasă să existe. Nu zîmbești, pentru că realmente s-a bătut, nu-i o exagerare.

— Zîmbeam din cauză că îl cunosc pe domnul Babil, sintem chiar prieteni și mă bucur pentru succesul lui.

— Toți chitariștii care urmează această clasă sînt împătîmiți ai instrumentului. Ei sînt de fapt ingineri, chimiști, fizicieni, care și-au abandonat meseria pentru a face numai chitară, dar, în același timp, acești chitariști nu aveau elemente ale unei tehnici moderne sau ale unei viziuni moderne a instrumentului. Pentru a le furniza aceste elemente mă aflu eu de această dată la Iași, iar cei care au participat la master-class sînt foarte doritori ca să revin peste o perioadă de timp, pentru a vedea rezultatele activității pe care am desfășurat-o aici și ale muncii lor.

— Din tot ce mi-ați spus pînă acum privitor la proiectele pentru următoarele luni, din ce am citit despre lungile și fructuoasele turnee pe care le efectuați, înțeleg faptul că aveți mai mulți prieteni în străinătate decît în Franța, unde nu prea petreceți mult timp.

— Ei, nu chiar, practic eu călătoresc șase luni pe an. În restul timpului nu mă ocup decît de discipolii mei (în fond pentru asta îmi sînt studenți, ca să învețe ceva de la mine) și de organizarea turneelor. Deci, am prieteni în Franța, dar poate îi văd mai puțin decît pe cei din străinătate.

— Și familia?

— Familia? Soția mea e foarte înțelegătoare, cel puțin pînă în prezent.

— Din fericire...

— Da, am avut noroc. De fapt ne-am ales împreună modul de viață. Am preferat, să nu avem copii, pentru a nu fi mereu în așteptarea tatălui lor. E vorba, deci, cu adevărat de o alegere. Soția mea are ea însăși activități foarte interesante care însă îi cer să călătorească foarte mult, așa că e un perfect status quo.

— Cum vi se par românii?

instrumentul necunoscut de altădată. Deci, e clar că e vorba de o evoluție care a avut cicluri, ce au trecut, la rîndu-le, prin diferite etape, au fost momente de înflorire și altele de decădere pentru chitară, iar eu aș afirma că în acest moment urcăm din nou pe panta unor mari activități chitaristice în lumea întreagă. Există o înflorire extraordinară a festivalurilor de chitară, a cursurilor internaționale, foarte foarte mulți oameni doresc să învețe să cînte la chitară. Deci vom avea foarte mult de lucru.

— Nu mi-ați spus niciodată de ce ați ales acest instrument?

— A fost și n-a fost o alegere. De fapt l-am ales, dar mai tîrziu. Eu sînt un muzician de la vîrsta de șapte ani, cînd cîntam la vioară. Mama era violonistă, aveam o vioară acasă, deci, vioară. Eram deja la Conservator și cîntam la vioară. Pe vremea aceea locuiam în nordul Franței aproape de granița cu Belgia, iar tata, care trăise o viață de refugiat rus, fugit la revoluția de teama bolșevicilor, trebuia să dea dovadă de spirit „al sistemului D”. „D” de la „descurcarea”. Altfel spus, trebuia să se descurce. Și se descurca. Îi cunoaștea pe toți vameșii de la frontiera Belgiei și-i făcea cumpărăturile în Belgia, unde pe atunci viața era mai ieftină decît în Franța. Ei bine, într-o bună zi a descoperit o mică băcănie, un soi de magazin alimentar care propunea un premiu: dacă cineva cumpăra 24 de pachete de cafea, avea dreptul la o mică chitară drept primă. Și astfel s-a întors acasă cu cele 24 de pachete și cu o chitară. Era exact în 1962. Aveam 12 ani pe atunci. Au și trecut deja 30 de ani de la întîmplarea aceea. Am privit vreo opt zile cam intrigat micuța chitară, apoi i-am spus mamei: „cumpără-mi o metodă”. Nu erau profesori în acea perioadă și singura metodă pe care am găsit-o era o „metodă de chitară-jaz”. Am început deci să cînt jaz pe chitara adusă de tata, să fac acompaniament Brassens, dar, în paralel, continuam să fiu violonist. Apoi, într-o zi ne-am mutat din Nord, în Sudul Franței și cu vioara cîntam, împreună cu niște prieteni, într-o orchestră. Într-un răstimp foarte scurt am abandonat toate asta și m-am regăsit cu „instrumentul omului singur”: chitara.

— În acest caz, pentru că eu n-am apucat niciodată să le comunic cititorilor români amănunte legate de biografia dumneavoastră, spuneți-ne și cine sînteți în prezent, domnule Sadanowsky?

— Interesantă întrebare. Aș spune că sînt cineva care a încercat să devină muzician, că sînt artistul cel mai sincer posibil, cu o nețărmurită umilintă față de muzică, un artist care a încercat să trăiască din arta sa, călătorind prin toată lumea și formînd ici și colo, cîteva discipoli. Cam asta-i imaginea pe care mi-am format-o despre mine. (Va urma).

Valeriu STANCU

Simion CRISTEA: „Catedrală”

S.C. OZANAMOBEX S.A.

Ţirgu Neant jud. Neant
str. slt. Radu Teoharie
nr. 102 cod 5675

tel. 093/662933, 662934
fax 093/662819
telex 25320

CONT lei: 4001609020204

BRD AG. TG. NEANT

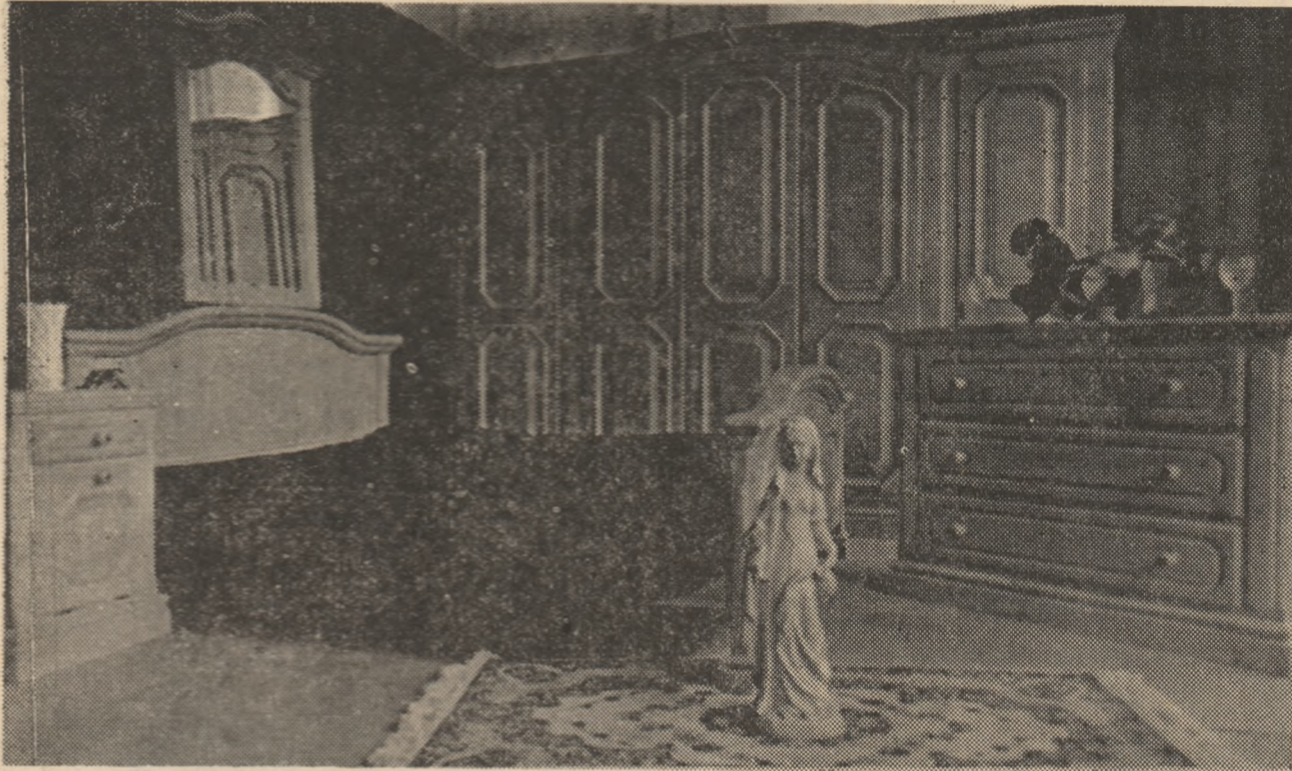
\$: 4728001073005

BRCE P. NEANT

DM: 4728001073016

BRCE P. NEANT

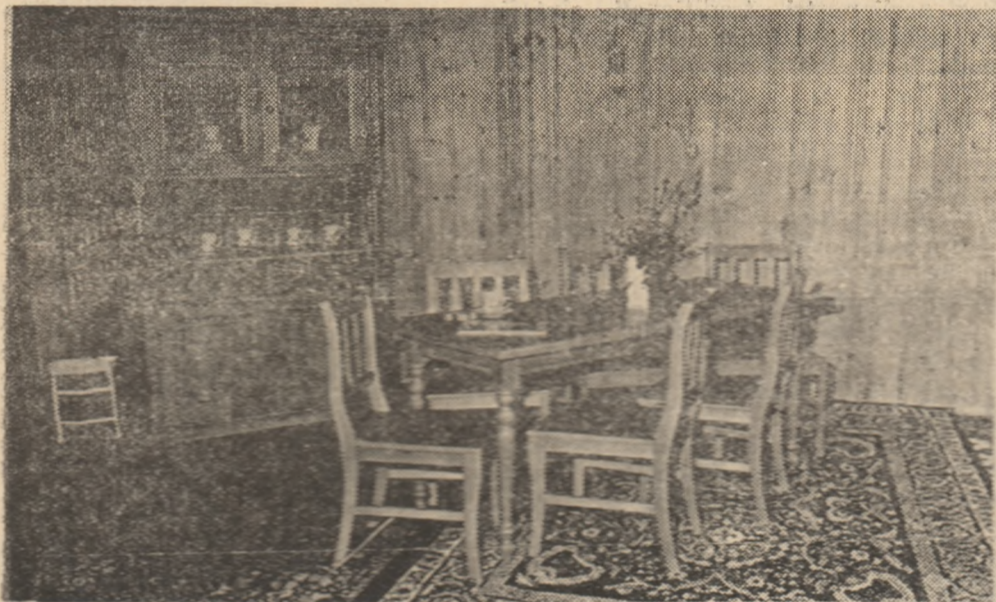
EXPL. SI PREL. PRIMARA
LEMN, FURNIA SI MOBILA
TIMBER HARVESTING & ROUGH
PROCESSING, PANEL, FURNITURE

Dormitor TN Model 4

DIMENSIUNI:

Art. 4 — 1	200 X 870 X 480
Art. 4 — 2	540 X 700 X 420
Art. 4 — 3	3040 X 2230 X 670
Art. 4 — 4	2110 X 1980
Art. 4 — 5	880 X 1070 X 80

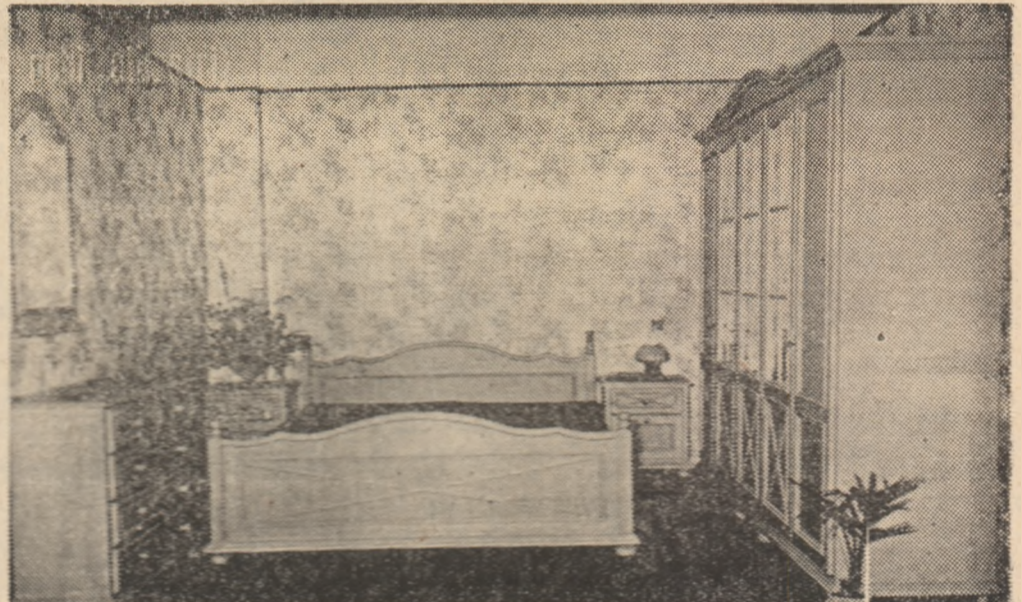
Mobilier sufragerie T.N. Model 10

DIMENSIUNI:

Art. 10 — 22 2000 X 1250 X 500

Art. 10 — 23 1740 X 740 X 760

Art. 10 — 24 485 X 540 X 890

Dormitor T.N. Model 15

DIMENSIUNI:

Art. 15 — 1 2635 X 650 X 2210

Art. 15 — 2 2160 X 1860 X 905/665

Art. 15 — 3 1010 X 455 X 830

Art. 15 — 4 565 X 405 X 600

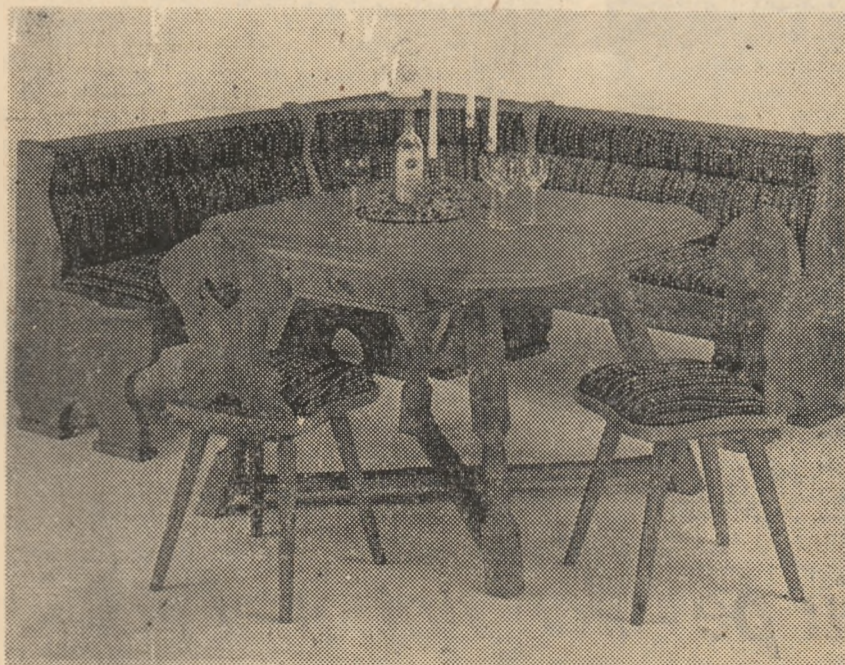
Art. 15 — 5 660 X 50 X 980

DIMENSIUNI:

Art. 7 — 5 1900 X 1900 X 850

Art. 7 — 6 1100 X 1100 X 740

Art. 7 — 7 410 X 450 X 895

Grupă colţ-bucătărie TN Model 7

**Deviza
noastră:
produse
la nivelul
standardelor
europene**

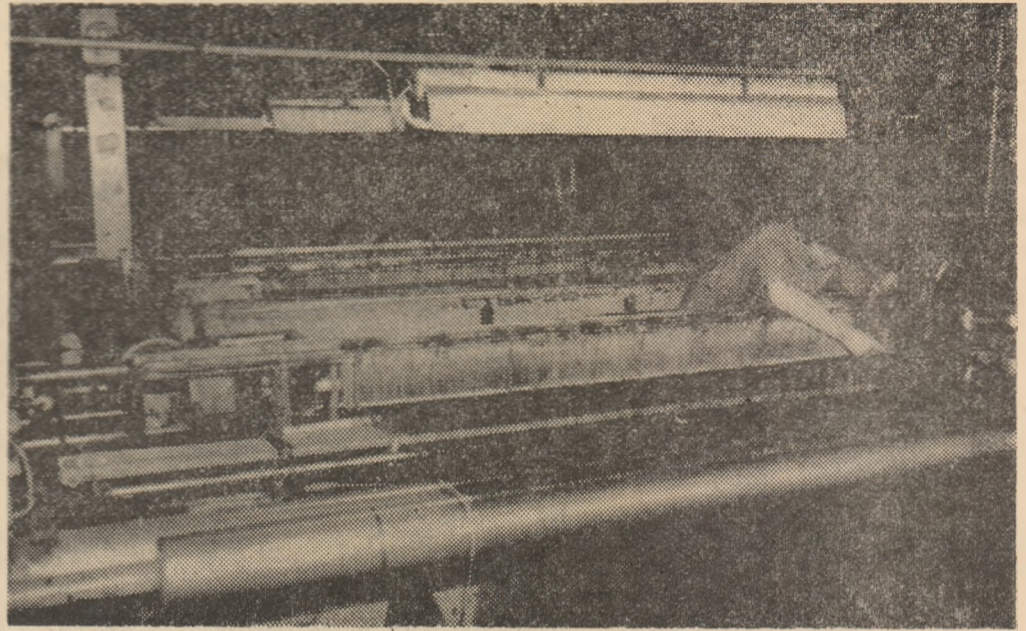

SOCIETATEA COMERCIALĂ „STOFE BUHUȘI” SA

STR. LIBERTĂȚII NR. 36, BUHUȘI, 5536
TELEFON : 093 261300 / FAX : 093 262763
TELEX : 21241

Secția Filatură pieptănată

Secția Țesătorie. Mașină de țesut

produce un sortiment bogat de țesături de lână și tip lână pentru :

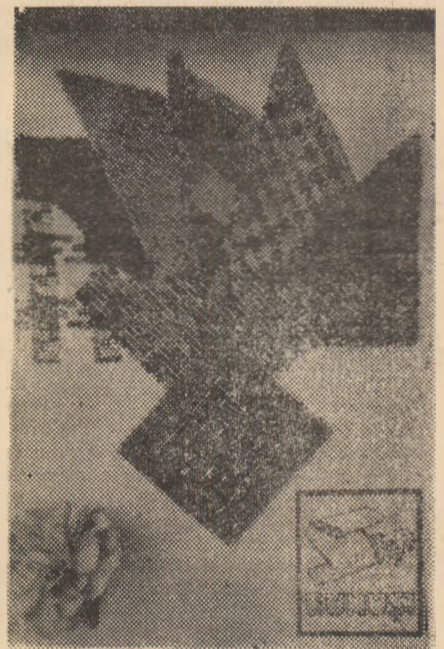
- rochii femei
- fanteziuri femei
- costume bărbați
- pardesie și paltoane pentru femei și bărbați
- pături, într-o gamă variată de culori și desene.

Partenerii noștri tradiționali sînt firme din : Italia, Franța, Suedia, Germania, S.U.A., Canada, Iordania, Liban, Japonia.

Manufactures a rich assortment of all-wool and wool type fabrics for :

- women's dresses
- women's fancywear
- men's suits
- men's and women's coats and winter-coats
- blankets — in a wide range of colours and styles.

Our traditional partners are companies from — Italy, France, Sweden, Germany, U.S.A., Canada, Jordan, Lebanon, Japan.

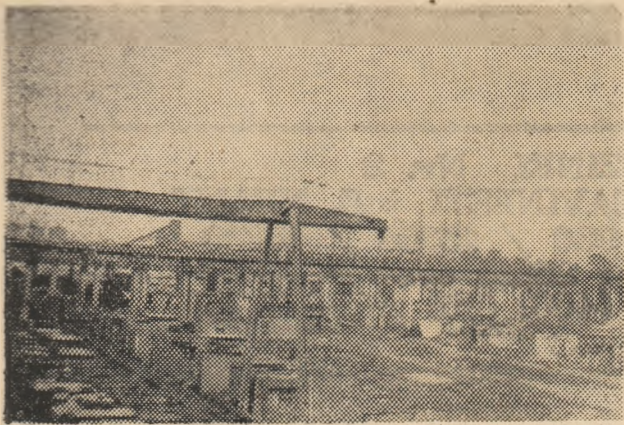
Secția Filatură cardată. Cardă

Vedere de ansamblu

O firmă de prestigiu pe plan național și internațional

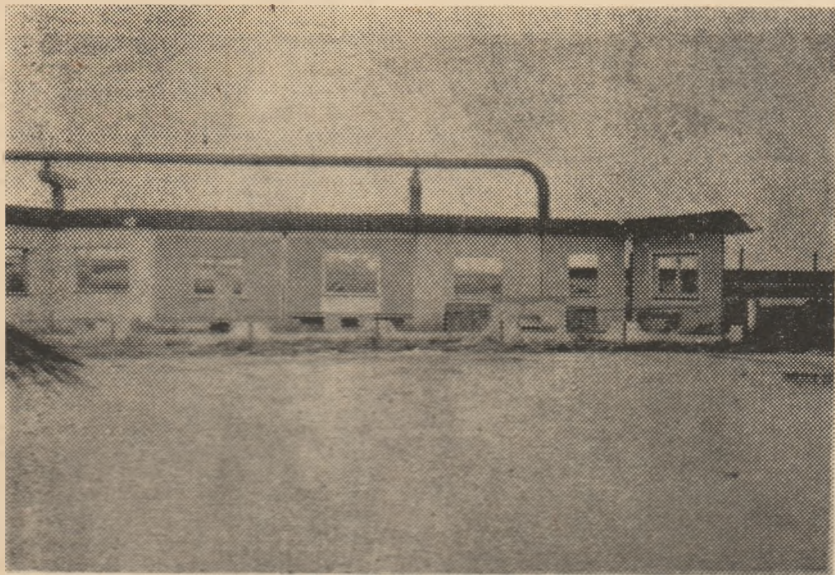

Vedere generală

S. C. CASBETON S. A. BACĂU

Str. Chimiei nr. 2

Tel. 931/30566 ; 41862
Fax : 931/31871

Căsuțe din aglomerate ciment

● Unitate producătoare de materiale de construcții din beton armat, înlocuitori, cărămidă, mortare. Funcționează din anul 1978, cunoscută pînă în 1990 sub denumirea T.A.G.C.M. Bacău, secția Produe industriale, iar din anul 1990 poartă

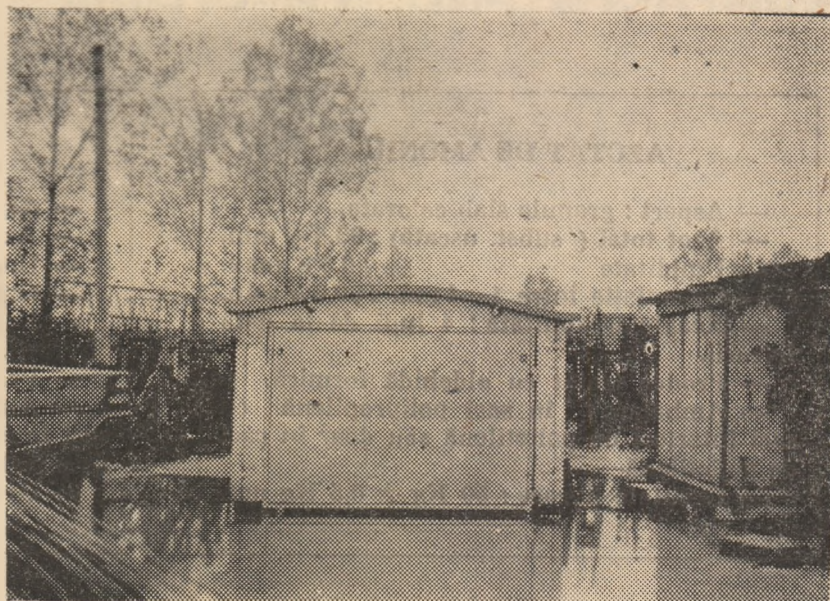
denumirea S.C. „CASBETON“ S.A. BACĂU ●

● Are o capacitate anuală de producție de 110.000 m.c. **beton-armat**, la care se adaugă fabricarea anuală a 100.000 m.c. **înlocuitori de zidărie de toate tipurile** ●

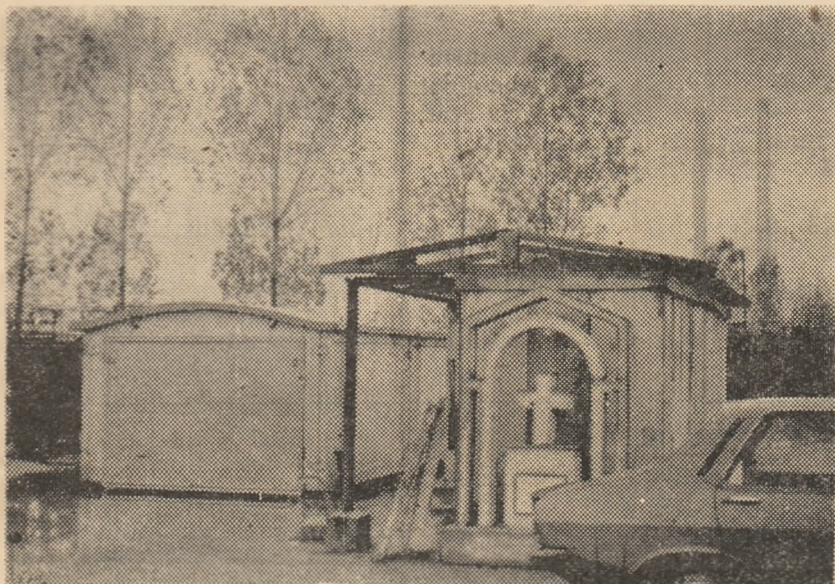
● La cerere producem prefabricate din beton pentru orice fel de tipuri de blocuri, garduri, stâlpi I.R.E., S E 4 T — S E 10 T, tuburi canalizare Ø 200, Ø 300, Ø 400, Ø 800, garaje din beton-armat demontabile, căsuțe din aglomerate

ciment, plută și bitum, traverse pentru căi ferate, pe bază de comandă fermă ●

● Prețurile sînt acceptabile și se pot negocia la sediul societății, atît de către societățile comerciale, cît și de către agenții particulari ●

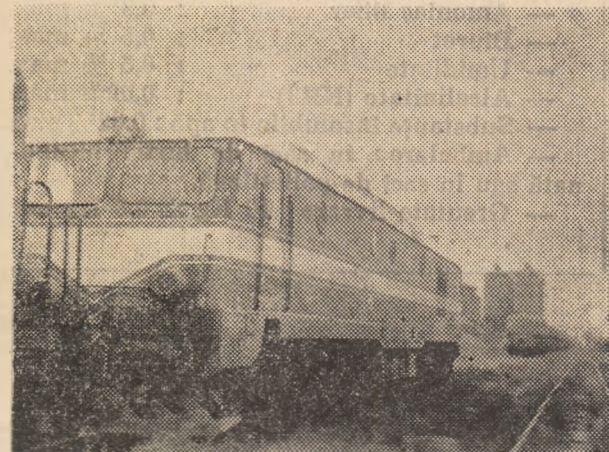

Garaj demontabil

Monumente funerare

● **Vindem** din active o locomotivă L.D.E. 1500, fabricație 1987, în perfectă stare de funcționare ●

DIVERSITATE, CALITATE, RELAȚII OPTIME DE COLABORARE — PARTICULARITĂȚI DEFINITORII ALE S.C. „CASBETON“ S. A. BACĂU

S.C. AZOCHIM S.A.

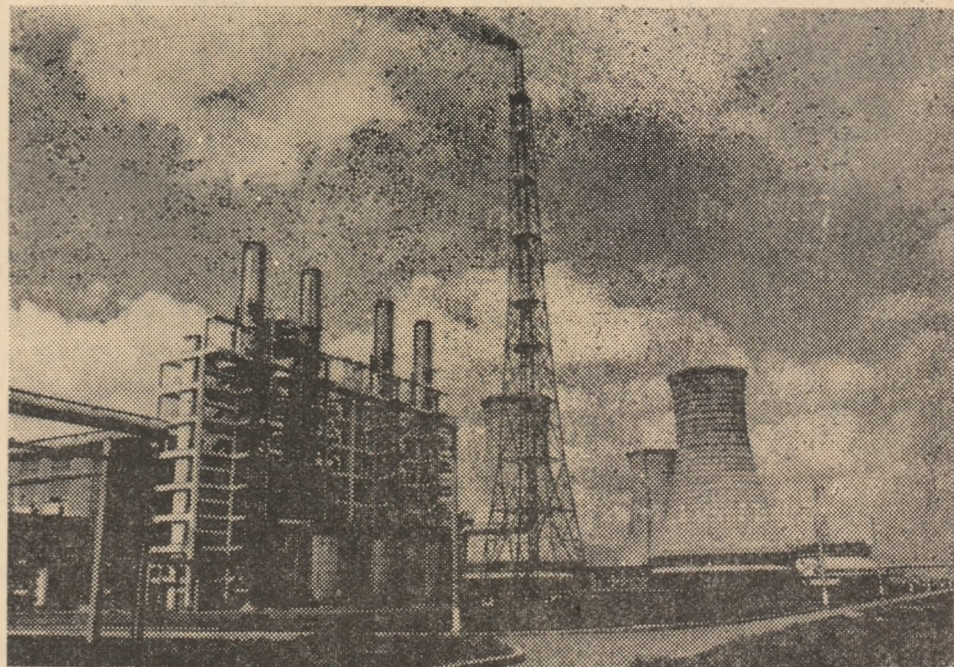
Str. UZINEI Nr. 2
5612 SAVINEȘTI jud. NEAMȚ
Tel : 938 / 10850 / 15280
Telex : 25215 azot r
Fax : (400) (38) 19290/11708

Puteți avea încredere în noi și în produsele noastre !

— Experiența bogată și seriozitatea în abordarea problemelor ne permit să ne aflăm permanent în sfera competitivității.

— Dispunem de relații interne și internaționale prin care simțim la curent cu situația piețelor și cu noile tehnologii și echipamente.

— În activitatea noastră punem accent pe calitate, eficiență și protejarea mediului.

CONTACTAȚI-NE! VĂ OFERIM

AZOTAT DE AMONIU

- Aspect : granule slab colorate.
- Azot total (/subst. uscată) : 33,5% min.
- Umiditate : 0,5% max.
- Granulație între 1—4 mm : 90,0% min.
- Neaglomerabilitate : 4 luni de la data livrării.
- Produs tratat cu aldehidă formică.
- Ambalare : în saci polipropilenă cu saci interiori de polietilenă sau doar în saci de polietilenă.
- Greutate livrare : 50 Kg ± 0,5 Kg net.

NITROCALCAR

- Aspect : granule slab colorate.
- Azot total (/subst. uscată) : 46,0% min.
- Umiditate : 0,55% max.
- Greutate între 1—4 mm : 90,0% min.
- Neaglomerabilitate : 5 luni de la data livrării.
- Produs tratat cu aldehidă formică.
- Ambalare : în saci de polipropilenă cu saci interiori de polietilenă sau doar în saci de polietilenă.
- Greutate livrare : 50 Kg ± 0,5 Kg net.

UREE GRANULATA

- Aspect : granule albe sau slab colorate.
- Azot total (/subst. uscată) : 46,0% min.
- Umiditate : 0,5% max.
- Biuret : 1,0% max.
- Granulație între 1—2 mm : 90,0% min.
- Neaglomerabilitate : 6 luni de la data livrării.
- Aldehidă formică : 0,15% max.
- Ambalare : în saci polipropilenă cu saci interiori de polietilenă sau doar în saci de polietilenă.
- Greutate livrare : 50 Kg ± 0,5 Kg net.

UREE TEHNICĂ (cristalizată)

- Aspect : cristale fine de culoare albă.
- Azot : 46,4 % min.
- Amoniac liber : 0,3 % max.
- Biuret : 0,5 % max.
- Umiditate : 0,5 % max.
- Alcalinitate (NH₃) : 0,02% max.
- Substanțe insolubile în apă : 0,02% max.
- Ambalare : în saci de hirtie bituminată sau în saci de polietilenă.
- Greutate livrare : 40 Kg ± 0,5 Kg net.

CARBONAT DE CALCIU

	Tip A	Tip B	Tip C
— Concentrație, CaCO ₃ % min	99	98,5	97
— grad de alb % min	92	92	—
— Finețe (rest pe sită 0,09 mm) % max	0,5	0,5	1,0
— Densitate, g/cm ³ max.	0,45	0,45	0,47
— Umiditate % max	0,4	0,6	0,6
— Alcalinitate / Ca(OH) ₂ % max	0,008	0,1	0,15
— pH suspensie 2% max	95	—	—
— Ambalare : în saci hirtie, 20—35 Kg net.			

PRODUSE SECUNDARE

- Amoniac
- Apă amoniacală
- Acid azotic
- Azot
- Oxigen
- Hidrogen
- Bioxid de carbon (uz industrial și alimentar)
- Șlam carbonat de calciu
- Apă degazată
- Apă total demineralizată.

SERVICII

- Proiectare, execuție și reparații utilaj chimic.
- Recondiționări armături diverse.
- Execuții piese de schimb : lagăre diverse (cu aplicare de strat antifricțiune prin turnare centrifugală), inele etanșare, rotoți pompe și compresoare etc.
- Tratamente termice și termochimice (Nitrături ionice, Cromări dure).
- Reparații echipament electric : motoare, transformatoare, rețele.

Societatea comercială AZOCHIM S.A.

Piatra Neamț

AZOCHIM S.A.

- Ingrasaminte chimice
- Produse secundare
- Servicii

IMPORTANT : Punem la dispoziție materiale refolosibile : oțeluri obișnuite și inox, cupru, staniu, aluminiu, alamă, bronz, aliaje Cr-Ni etc.

O singură explicație:

Reîncarnarea (urmare)

„Iată de ce este o mare eroare în a crede că o viață absolut nouă începe de la naștere, deci că un copil nou-născut este „inocent” și că toate evenimentele unei vieți umane nu trebuie să fie evaluate doar în raport cu această scurtă existență terestră. Dacă ar fi fost într-adevăr așa, în mod evident trebuia ca — după justiția existentă — cauzele, efectele și consecințele lor să se manifeste integral în cursul unei aceleiași existențe terestre.

Abandonați această concepție falsă! Atunci veți descoperi rapid în toate evenimentele aceea logică și aceea justiție pe care atât de adesea nu o găsiți astăzi” (Vol. II, Conf. 2).

Ceea ce ne apar ca atâtea neegalități și nedreptăți ce fac obiectul atîtor imputări amare — nedreptăți pe care filozofii și teologii încearcă în zadar să le explice iar partidele politice eronim să le elimine — sunt de fapt expresia celei mai riguroase justiții. Dacă real nu am fost capabili să le considerăm ca juste, aceasta ne schimbă situația cu nimic. Dacă nu vedem decât câteva imagini dintr-un film în curs de proiectare, ne va fi greu să înțelegem sensul anumitor cuvinte sau acțiuni. Cu atât mai mult aceasta este adevărat pentru a sesiza intimplările și incidentele de pe parcursul unei existențe din care nu putem vedea decât o secvență.

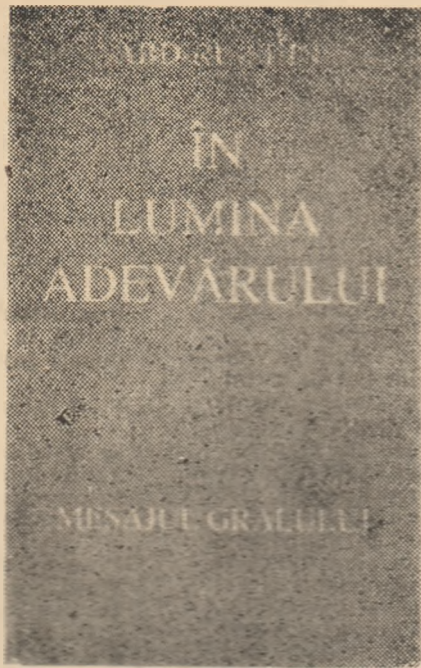
Tot ceea ce există, tot ceea ce trăiește și evoluează, este ieșit din Închirierea Creatorului și rămâne guvernat de Voinea Sa, devenită autoactivă prin Legile Sale.

Ca expresie a Perfecțiunii divine, aceste Legi imuabile ne consideră ca făcînd parte din ansamblu și ne tratează cu o echitate riguroasă ce exclude orice favoritism.

Venirea noastră pe Pământ pentru a face aici un stagiul de formare reprezintă o verigă importantă în marele ciclu al evoluției. Ea nu este deci un început, ci o continuitate.

De aceea, sufletul nu se formează în momentul procreației și nici la naștere, căci el exista dinainte. În epoca noastră, a sfîrșitului de evoluție, el a parcurs deja un lung periplu care a putut să-l conducă de mai multe ori pe Pământ și, între cite două încarnări, pe unul din planurile materiei subtile.

Dacă există într-adevăr o ereditate fizică, nu există însă o ereditate spirituală. Deci, de fiecare dată un suflet deja format, care se află în așteptare în lumea de dincolo, el vine să ia în stăpînire un corp ce se află în gestație și anume, pe la mijlocul gravidității. Acest suflet este o individualitate autonomă, de același fel cu cele ale părinților săi. El nu-i oferă astfel decît posibilitatea de a se îmbrăca într-un înveliș fizic, din-din-început ocazia unei noi încarnări. Cunoașterea respectivă permite prin ea însăși

ABD-RU-SHIN

În lumina adevărului — Mesajul Graalului Secretele reîncarnării (2)

să se asanare raporturile — atât de des perturbate — dintre părinți și copii. Ea limitează pretențiile părinților asupra copiilor „lor”, cit și cerințele copiilor față de părinții „lor”.

În această minune vie care este creația, unde totul este prevăzut și condus prin acțiunea Legilor divine, este evident că posibilitățile de apropiere în vederea unei încarnări sunt reglate de asemenea prin aceleași legi. Cele care conținut mai mult sunt, în special, atracția afinităților și reciprocitatea efectelor.

Afinitatea cu viitoarea mamă sau cu o persoană din anturajul ei apropiat atrage acel suflet care caută a se încarna și care se simte bine în preajmă-i. Se formează atunci o punte de radiație între micul corp din interior și sufletul aflat în așteptare. Această punte îi va permite sufletului respectiv să fie „aspirat” și să ia în posesie — pe la mijlocul sarcinii —, corpul care se pregătește în trupul mamei. Pătrunderea respectivă va provoca primele mișcări ale copilului.

Din această cauză, este foarte important ca femeia însărcinată să-și supravegheze anturajul și legăturile sale. În cursul primei faze a sarcinii, ea poate să decidă în alegerea sufletului pe care îl va atrage pentru încarnare. Prin înălțarea interioară și prin rugăciuni, ea poate oferi astfel unui suflet luminos, ocazia

- Adevăratul sens al existenței...
- Soarta și voința liberă...
- Importanța rolului spiritual al femeii...
- Era Vărsătorului și venirea Fiului Omului.

de a-și desăvîrși evoluția proprie. Vechile civilizații dețineau de mult timp această cunoaștere și ținneau cont de ea.

În actuala perioadă a sfîrșitului de evoluție pe care suntem în curs de a o trăi, totul trebuie să se deznodă pentru a se instaura o bază sănătoasă și pură, necesară unei noi plecări. În cursul fazei de epurare, karma încă în așteptare va reveni asupra noastră într-o cadență crescută și cu o intensitate sporită. Această recrudescență karmică este un ultim ajutor pentru a ne dezmoști și a ne face să devenim conștienți de necesitatea imperioasă de a ne schimba, respectînd în fine armonia cosmică dacă nu vrem să dispărem.

Drept consecință a situației respective vor fi numeroase încarnări sub influența prioritară a legii reciprocității efectelor (a cauzei și a efectului). Scopul va fi de a conduce în anumite familii sufletele ce au de deznodată cu persoanele aflate în viață — din acele familii —, legăturile țesute în existențe anterioare.

Fiecare ființă omenească, oriunde ar fi, este întotdeauna fructul sau rezultatul propriilor sale eforturi anterioare. Dar oamenii se vor putea schimba numai atunci cînd vor înțelege necesitatea acestui lucru. Revenim deci de fiecare dată ca purtători ai propriei noastre moșteniri — bună sau rea — obținută prin

trecutul nostru. Noi singuri ne aducem calitățile și defectele, virtuțile și inclinațiile rele, slăbiciunile, lipsurile și întreaga karmă aflată încă în așteptare.

O nouă ședere terestră va trebui să permită fiecăruia să se achite de datoriile sale karmice și să se elibereze de toate legăturile care îl leagă de materia densă. De asemenea, el va trebui să profite de această ședere pentru a-și dezvolta și întări și alte facultăți ale nucleului spiritual nemuritor, extinzînd-și cunoștințele sale privind problemele fundamentale ale vieții și ale raporturilor sale — creatură fiind — cu creația și cu Creatorul. El va trebui deci să meargă înainte în toate domeniile, pentru a folosi șederea în materialitate și a putea pleca mai bogat sub aspect spiritual, mai copt și mai dezvoltat decît a venit.

Faptul de a ști că aceia pe care îi numim „copiii noștri” își aduc trecutul lor și karma lor, că sunt deja individualități formate și aflate în curs de evoluție — la fel cum sintem de altfel și noi înșine —, ar putea cruța părinților și educatorilor multe decepții și supărări, permițîndu-le a fi mai înțeleghători.

Fiecare copil își are de făcut experiențele sale, să trăiască propriile dezlegări, să-și asume destinul său ca o recoltă a trecutului propriu și ca o bază de plecare pentru un nou avînt.

Scadențele karmice îl pun pe fiecare într-o situație ce este legată de necesitatea evoluției sale. Reacțiile și deciziile proprii vor decepționa de multe ori pe educatori, căci copilul acționează adesea fără a ține cont de sfaturile date din belșug de cei mai mari.

„Nu există doi oameni printre locuitorii acestui Pământ care, pentru progresul și maturarea spiritului lor, să aibe de parcurs drumuri identice!”

De aceea, experiențele unuia nu sunt de nici un folos spiritual pentru celălalt. Și dacă o ființă omenească își urmează calea sa copînd exact comportamentul altuia, își va risipi propria-i viață terestră” (Vol. III — conf. 8).

Ca un fir promițător și luminos, cunoașterea reconfortantă a posibilității unor șederi terestre multiple a traversat întreaga istorie umană. Religiiile orientale continuă de altfel să o învețe. Atunci cînd creștinii au fost lipsiți de această cunoștință prețioasă — prin anatema lansată la sinodul de la Constantinopol în anul 553 —, științele esoterice au preluat torța, pentru a o transmite din generație în generație. (Va urma).

Ernest SCHMITT
(Château-Thierry — FRANCE)

NOTE: — Volumul I al operei „Mesajul Graalului” a fost tradus în limba română și este disponibil (în lei) în librării.

— Persoanele care doresc Primirea gratuită a broșurii „Conférences Choisies” (extrase din Mesajul Graalului) se pot adresa în scris la „Editions Françaises du Graal” — 23, rue Colbert — 93100 Montreuil/Bois — FRANCE. Se pot adresa de asemenea și la București, la căsuța poștală C.P. 34 — 50.

Fascinația lecturii

Misterul lui Bachelard

În Istoria credințelor și ideilor religioase, Mircea Eliade relevă procesul de mitizare a lui Zarathustra. De ce amintim numele acestui profet? Pentru a înțelege mai bine ce reprezintă flacăra sacră. Potrivit doctrinei lui Zarathustra, centrul mazdeismului este altarul focului, care „pe lângă funcția sa justițiară, el purifică și spiritualizează lumea”.

Flacăra, ca element primordial, a stîrnit o întreagă filosofie. Spectacolul focului, privit nu ca pe un ritual întemeiat reflexiv și răspîndit ca un fluid fără opreliște, este o continuă sursă de meditație, de iluzii și vrajă. Ce forță hipnotică exercită asupra omului această imensitate roșie, care parcă ademeneste și transfigurează, slăbește gîndirea pînă la abandonare sau urcă îndrăzneala pînă la blasfemie, incită spiritul pînă la nebunie? Nero? Nu! Mai curînd Aristotel, cu ale lui fundamentale elemente, și inegalabilul sacrificat Prometeu.

Un foarte interesant eseu asupra aceluiași subiect aveam să descopăr ceva mai tîrziu. Un adevărat edificiu al focului. Gaston Bachelard elaborează o „Psihanaliză a focului” în care

propriile-i reflecții se transformă într-un superb discurs hermeneutic și în care focul este pus în directă corelație cu psihanaliza. De aici, considerații filosofice, ca rezultat firesc al unor fine observații și reverii savante. În fapt, Bachelard aplică o metodă uluitoare cu care urmărește eficacitatea psihanalizei culturale asupra unor fenomene cunoscute și cercetate pînă la el vag, neconcludent. În cazul de față, focul. Dar iată câteva meditații bachelardiene revelatoare:

„Dacă tot ce se ascîmbă lent se explică prin viață, tot ce se schimbă repede se explică prin foc. Focul este ultra-viu. Focul este intim și universal. El trăiește în inimile noastre. El trăiește în cer. El urcă din profunzimile substanței și se oferă ca iubirea.

Focul este pentru omul care-l contemplă un exemplu de devenire promptă și un exemplu de devenire circumstanțială.

Actul de contemplare a focului ne duce la însăși originea gîndirii filosofice... Invenția focului — iată piatra unghiulară a întregului edificiu al culturii, cum arată atât de bine fabula lui Prometeu.

Nimic nu este mai în măsură

să facă mai bine înțeleasă insuficiența explicațiilor sociologice decît lectura paralelă a Ramurii de aur de Frazer și a Libidoului lui Jung.

Focul guvernează calitățile morale ca și pe cele fizice. Subtilitatea omului vine din temperamentul său cald.

Explicația existenței dualității atât de profunde este că focul se găsește în noi și în afară de noi, invizibil și strălucitor, spirit și fum. Pentru multe spirite, focul are o asemenea valoare, încît, nimic nu-i limitează puterea...”

Ne oprim aici. Pe cit de familiar ne este, focul rămîne prin urmare un mister. Tocmai asupra acestui mister Bachelard insistă, investigînd focul cu toate „iluziile, erorile, miturile și contradicțiile ce s-au produs în jurul acestui mister”. La ce ne duce gîndul după lectura „Psihanaliză a focului”? În primul rînd la faptul că există un dublu sens de valorizare a focului. Pe deoparte, teama, ura, răul, distrugerea, pe de alta, fascinația, dragostea, dorința, respectul, autoritatea. Apoi, avem de a face cu o gîndire deschisă și profundă, în care Bachelard pune în circulație o gamă întreagă de complexe (Oedip, Prometeu, Narcis, Empedocle, Novalis, Hofmann etc.), prilej cu care descoperim alte sensuri ale acestora.

Și valorile afective devin mai pronunțate.

Nicolae BUSUIOC

Românește fără profesor

(urmare din pag. 9)

la o bere. Aflam, pentru prima dată, o altă versiune despre „evenimentele din Ungaria”. „Acolo a fost revoluție, nu contrarevoluție, cum zice madam Benditer”, mă lămurea Petre. „Tu de unde știi toate astea?” I-am cercetat, prevenitor. „Eram pe aproape, la Timișoara. Am încercat și noi să...” „Adică, ai încercat și tu?” I-am tatonat. „Ei, eram și eu pe acolo”...

De data aceasta, denunțul meu a fost scurt: La facultatea de istorie s-a strecurat un contrarevoluționar. Îl cheamă Gligor Petre.

Cercetările au fost probabil, anevoioase, căci denunțul îl făcuseră în toamnă, iar ședința de demascare a avut loc de-abia în aprilie. Sau poate organele au vrut să vadă dacă Gligor întreprinde ceva, acționează în vreun fel.

Amfiteatrul III 12 era arhiplin, se deschisese ferestrele, unii — printre care și Gligor — stăteau pe pervaz. Nu se știa scopul adunării, ni se spusese doar că e o adunare extraordinară, iar prezența era obligatorie. Cînd a intrat prezidiul, în frunte cu secretarul cu propagandă de la județ, tovarășul Moarcăș, s-a făcut liniște. „Astăzi avem un singur punct la ordinea de zi, a zis, sobru, secretarul nostru UTM. Printre noi, tovarăși, s-a strecurat un contrarevoluționar! Astăzi îl vom demasca în fața tuturor! Așa cum a avut curajul să se ascundă atîta timp, să aibă acum curajul să se demaște singur!” Nimeni nu scotea nici un sunet, în amfiteatru nu se auzea decît vagul zumzet al primăverii. De la locul lui, de la fereastră, Gligor m-a privit o clipă: ochi fără de speranță. Așa trecut citeva secunde, poate un minut, și nu s-a ridicat nimeni, să se denunțe. „Deci, n-are curajul, a început cu o concluzie tov. Moarcăș, preluînd friiele adunării. Atunci, să vi-l spunem noi. Îl cheamă Gligor Petre”. Secretarul a făcut pauză, să aștepte efectul. Au urmat citeva momente de vacarm, ne dezlăntisem în strigăte și huiduieli. Ne-a potolit tot secretarul: „De fapt, nici nu-l cheamă Gligor Petre. Numele lui adevărat este altul. Toate actele lui sînt false, tovarăși! A intrat în Facultatea de Istorie cu acte false. De ce? Ca să falsifice istoria!” Asta ne-a inebunit, am început din nou să urlăm: „Huo! Afară!!!” „Să ne spună adevăratul lui nume”, a continuat, satisfăcut secretarul.

În liniștea ce se lăsase din nou, Gligor s-a ridicat greoi, nesfîrșit, și a spus cu o voce șoptită, dar clară: „Mă cheamă Gligor Petre”. În secunda următoare, înainte ca cineva să-și dea seama ce are de gînd, a plonjat prin fereastră deschisă, în gol.

Dragă prietene, cam atît, deocamdată,

Tavi

DESCOPERIREA AMERICII

Semnificațiile unei aniversări

Anul acesta Spania este punct de referință nu numai pentru hispanitate, ci și loc de întâlnire pentru o lume întreagă. Axa Madrid (una din cele mai vechi capitale ale culturii europene) — Sevilla (gazda ultimei expoziții mondiale a secolului) — Barcelona (arenă de recunoaștere a valorii marilor sportivi de pe toate meridianele, la Olimpiada de Vară) furnizează și va continua să furnizeze material pentru știri, de-a lungul întregului an.

Dar, orbii de strălucirea acestuia, riscăm să pierdem din vedere evenimentul primordial al anului, aniversarea celui de al cincilea centenar al descoperirii Americii. Rindurile de față nu pretind decât să ofere câteva repere subiective

Imi amintesc faptul că la cursurile de la Universitatea din Valencia, șeful catedrei de Istorie Modernă și Contemporană ne prezenta descoperirea continentului american ca pe unul din evenimentele cele mai importante ale omenirii, eveniment care, la vremea respectivă a comportat, de bună seamă, un cu mult mai mare risc decât ceea ce au fost în epoca noastră primii pași ai omului pe lună, misiunile spațiale având succesul asigurat (din punctul de vedere al evoluției tehnice) și prin controlul de la sol. Evident, nu se poate vorbi despre descoperirea Americii fără a se face referiri la personalitatea lui Cristofor Columb. După un lung șir de ani în care originea sa genezează părea indiscutabilă, iată că în zilele noastre au apărut teze care susțin că temerarul Columb era de fapt un mallorcan convertit, care și-a schimbat numele pentru a face să i se uite strămoșii de origine evreiască. Mallorcan sau genovez, esențial rămâne faptul că, în toată complexi-

tatea sa, demersul descoperirii Americii ese exclusiv spaniol.

Columb nu era savant, dar nici un ignorant nu era. Experiența sa în navigație devenise notorie. După câțiva ani de peregrinări prin Marea Mediterană a luat contact cu navigatori portughezi și a întreprins numeroase călătorii în Atlantic. Apoi a avut de înfruntat mai multe dificultăți pentru ca proiectul său de a ajunge în Orient navigând spre Occident să fie acceptat de curtea Spaniei. O dată obținută aprobarea, plecă pe mare cu trei caravele echipate cu o sută de oameni. Era 3 august 1492. După mai mult de două luni de navigare, prin Atlantic, apărură oboșala, bcala, frica de necunoscut, nemulțumirea echipajului care, disperat, cerea să se întoarcă. În sfârșit, la 12 octombrie al aceluiași an, marinarii conduși de Columb sosiră într-o insulă din Caraibe, insulă care, pentru faptul că i-a salvat de la o iminentă distrugere, a fost botezată San Salvador.

Columb a efectuat încă trei călătorii. Dar nutrea ideea să sosită pe coastele orientale ale Asiei. Și muri în 1506 fără să-și dea seama că drumul inițiat de el ducea spre o lume diferită de cea asiatică.

Un an după moartea lui Columb, germanul M. Waldseemüller în lucrarea sa *Cosmographie Introductio* s-a referit la o a patra parte a lumii. Oarecum pe nedrept i-a dat numele America, în semn de omagiu adus florentinului Americo Vesputcio, ale cărui relatări le citise. Din această cauză, Americo s-a transformat în descoperitorul intelectual al Noii Lumi. El realizase prima sa călătorie în 1499, deci la șapte ani după Columb.

Este în afara oricărei îndoieli faptul că prima călătorie a lui Co-

lumb a avut un scop explorator și comercial în același timp. Incepând din a doua călătorie, se impun cucerirea, evanghelizarea și colonizarea noilor pământuri.

Desigur, a existat o etapă în care nu au lipsit abuzurile din partea unor coloniști. Dar la aceste abuzuri au existat și reacții din partea altora, între care misionarii au fost cei mai vehemenți. Hispanistul Lewis Hanke a calificat aceste reacții drept „Lupta spaniolă pentru dreptate în cucerirea Americii”.

Bilanțul acestui eveniment, cel mai semnificativ din istoria omenirii după unii, este impresionant: astfel, studiile de geografie, cartografie și nautică au atins apogeul în această epocă de expansiune europeană: s-au amplificat în mod reciproc cunoștințele aduse de două maniere deosebite de cultivare a pământului, maniere care ajung să interfereze: cea amerindiană și cea hispanică. Din speciile vegetale cultivate în lume, de exemplu, America indigenă cunoștea 17%. În perioada la care ne referim, se observă, de asemenea, o dezvoltare a Dreptului Internațional care s-a văzut în situația de a se confrunța cu probleme politice și sociale puse de condiția indienilor în Lumea Nouă. La cele de mai sus se adaugă și influența pacificatoare și transformatoare a Evanghelizării populațiilor din recent descoperita Americă. În sfârșit, după etapa firească de bilingvism, a fost adoptată o aceeași limbă ca mijloc de comunicare și cultură pentru milioane de oameni.

Dar o aniversare nu este numai o întoarcere spre trecut. Este, de asemenea, o privire spre viitor și, deci, începutul unei noi etape care să evite erorile comise de-a lungul vremii și să îmbunătățească relațiile prezente nu numai cu discursuri și bune intenții, ci și cu fapte. Iar în această direcție își manifestă deja primii pași Comunitatea Ibero-Americană a Națiunilor. Lansarea și consolidarea sa ar fi cea mai fericită aniversare a acestui al cincilea centenar al descoperirii Americii.

José Luis MIRO
Valencia

ROBERT BLY [n. 1926]

Surprinși de seară

Praf neștiut se află lângă noi,
Valuri ce se sparg de fărnc chiar după deal,
Copaci foșnind de păsări pe care nicicind nu le vedem,

Plase pline cu pești întunecați.

Se lasă seara; privim în sus și e deja aici,
Venită prin plasele stelelor,
Prin țesăturile ierbii,
Plimbându-se agale peste azilurile apelor.

Ziua nu se va sfârși niciodată, așa credem:
Părul nostru e parcă născut pentru lumina zilei;
Dar, în cele din urmă, apele tăcute ale nopții se vor ridica.
Iar pielea va vedea departe așa cum vede sub apă.

WILLIS BARNSTONE [n. 1945]

Amurg

Amurg. Buda suride între zi
și negură. Un milion de ani de insecte
sau un smochin obișnuit umbrește drumul
pe care Gautama s-a oprit să mediteze mai înainte
de-a stabili o cale prin care să elibereze mintea
de gânduri. El n-a ales nici corp nici zeu
doar ceea ce-i comun și stelei și unui bulgăr
de pământ sau unui ponei mongolez cu strălucite-i
potcoave

potcovit: lumina atomică
De care fiecare lucru o închide-n el prin
respirație. Buda suride
și continentele sînt parcă ireale. Calmul lui
anulează un oraș întreg. Înainte ca noaptea
să înghită groaza de-a nu fi, el strînge
un munte în mina sa. Cu palma goală.

În românește de
Eugenia IONESCU

La începutul fiecărei lumi a fost cuvîntul, iar americanii, cînd le-a venit rîndul să-și gîndească lumea, au început prin a o numi. A da nume înseamnă a lua în stăpînire, a controla printr-un tip de efort metaforic în care necunoscutul, misteriosul, neatinutul este apropiat prin intermediul deja asimilatului, al familiarului, al lexicului cu care ai venit în traistă. Lumea lor fiind nouă, multe dintre nume au avut „noutatea” chiar în ele: New York, New Haven, New London, New Orleans, New Bedford, New-ark, New Mexico... Alte nume, vrînd-nevrînd, le-au împrumutat de la băștinași, din numeroasele lor dialecte indiene: Oklahoma — „teritoriul oamenilor roșii”, Ohio — „riul frumos”, Texas — „țara aliaților”, Wyoming — „marea cîmpie”, Connecticut — „riul lung întors de flux”, Massachusetts — „în jurul Dealului Mare”, Michigan — „lacul întins”, Hupon — „cu părul despletit”, Wisconsin — „vîzuiunea castorului”...

Pe la mijlocul lui septembrie am fost invitați la Boston, în Statul Massachusetts reședința vestitului MIT (Massachusetts Institute of Technology), a universității Harvard și a multor altora. Nu am fost, de această dată, la nici una din ele, ci în Golf, pe apele oceanului, în iahtul cu motor și pinze al familiei Tom, Barbara și Doug Castello (nume evident italian, numai că ei — strămoșii lor — vin din Irlanda). La zece sîntem în port cu David și Mirella, pornim de lângă Insula Pădurii, ieșim prin strîmtoarea dintre Insula Winthrop și peninsula (Aeroportului Internațional) Logan, spre sud, prin vestul Insulei Cerbilor, apoi către apus, lăsînd în dreapta Insula Guvernatorilor și în stînga Insula Castelului, o altă strîmtoare în care se varsă Riul Charles și care este traversată de tunelul subacvatic Sumner. Admirăm cel mai vechi vas de război american, „Constituția”, facem o altă întoarcere de 180° și ajungem lângă Insula Lungă, legată printr-un pod de Insula Lumii, la rîndul ei „autostradă” cu peninsula continentală Parcul Stîncos al Nevestei Indiene. Toate acestea vor fi fiind sau nu obișnuite, dar numele care a ocazionat notele de față a fost acela al unei strîmtoări dinspre larg, în zona Insulelor Brewster, despărțind Insula Vițelușului — la nord de Insula Vițelușului, evident — de Insula Verde: și anume, Canalul Ipocrit: nu înșelător, periculos, ademenitor, pervers, prefăcut sau altcumva, ci ipocrit/hypocrite pur și simplu. Pur și simplu ?!

Motiv pentru care Bostonul se cerea cercetat mai cu

atenție, cel puțin din perspectiva toponimică. Oricum, ne aflăm în zona începuturilor americane, nu departe de stîncă pe care a pus piciorul primul pelerin venit din Anglia, via Olanda, în zona primelor botezări de locuri și pămînturi noi. Cum am început să aflăm că înșiruirile necomentate, aglomerările și juxtapunerile au sau capătă semnificații și fără intervenții exterioare, am considerat binevenită, pentru moment, doar o categorie, o clasificare după criterii tot americane, adică simple și directe, în traducere aproximativă și neconvîngătoare.

Ipocrizie metonimică

Localități și cartiere: Patul Vadului, Muntele Frumos, Cantonul, Concordia, Capul de Marmoră, Bob de Mazăre, Pace, Lunca Pietrei, Coliba din Mlaștină, Orașul lacustru, Pădurea de Apus, Tărîmul lui Adam, Valea Castanie, Golful din Spate, Deaurile Albastre, Înălțimile Păsărilor, Copacul Creier, Satul din Vale, Pădurea de Cedri, Colina Castanilor, Parcul Contelui, Cinci Colțuri, Orașul German, Casa Verde, Fîntina Leneșă, Pădurea Lungă, Muntele Veseliei, Giulul Capului de Marmoră, Crîngul de Stejari, Stropi de Ocean, Săciule Linistii, Dealul Argintiu, Colina Izvorului, Zece Coaste, Cîmpul de Veghe, Pămînt Valurii, Colina Iernii...

A zăărut apoi deosebit de interesant faptul că în Boston sînt șizeci și nouă de cimitire: nu știu cine vor fi, filă d în București, oras de mărime comparabilă, dar, oricît și oricum, nu cred să aibă și nume comparabile: Promontoriul Luminat, Cimitirul Priveștii Frumoase, al Poienii din Pădure, al Crîngului Armeniei, al Pădurii de Tei, Cimitirul Speranței — pe care îl consider o culme a oximoronului —, al Muntelui Agreabil, al Boschetului de Pini, Cimitirul Mindriei s.a.

Am dat și peste cite un Colegiu cu numele de „Cnacul Pinilor”, de pildă, un club de golf botezat „Dealul Ursului”, sau „Piriul Cuptorului”, sau „Grădina E-

denului” sau al „Văii Fericite”, sau al „Unicornului” / „Inorogului”, cite vreun „Spital al Muntelui Plăcut”, un „Parc al Brutarului”, altul al „Castorului”, cel de la „Stîncă Pisicii” sau de la „Iazul cu Porumbele”, „Lacul de Cristal”, „Dealul Spînzurătorii”, „Coasta Ienuperilor” și, de ce nu, „Parcul Pietrelor Metonimice”, nu departe de „Rezervația Riului Mistic” sau de „Casa Vrăjitoarelor”, multe din ele cu rezonanțe adînci în istoria colonială sau post-colonială; apoi străzi — a Cenușii, a Belgradului, Untului, Cîmpului, Faunului, Fulgerului, Vulpii, Granitului, Olandei, Libanului, Sălcîmului, Fecioarei, Arțarului, Zidarului, Stejarului, Oceanului, Piersicii, Orezului, Viei, Verii, Primăverii...

Aceste rînduri ar putea să pară menite pentru specialiștii în lingvistică generală sau toponimie, dar sînt sigur că poezia și efortul, sau obiceiul, sau tentația, sau nevoia numirii și a păstrării acelor nume își au valoarea lor neîndoielnică de comunicare estetică; nemaipunînd la socoteală și faptul că dacă pentru un străin ele au și aceste sensuri — pe lângă denumirile conținute —, pentru localnici, pentru americani în general, ele își vor fi pierdut orice altă conotație, rămînînd doar „nume de locuri”, limba ca un uriaș cimitir al celor mai diverse confruntări dintre o comunitate și spațio-temporalitatea ei existențială nu este o noutate.

Am revenit la Boston către sfîrșitul toamnei, cînd culorile înnebuniseră de-a binelea în pădurile de plopi, arțari, stejari, ulmi și brazi din Noua Anglie și cînd măștile cădeau pe fețele copiilor plecați cu „uratul” și puși pe șotii în „Anul Nou” american — Halloween-ul. Ca și altă dată Harvardul este distant și impenetrabil — la prima vedere cel puțin. Cele două mari cetăți universitare — Yale și Harvard — apar tot mai mult ca fortărețe la Atlantic ale americanismului, ale americanității care s-a despărțit de lumea veche, i s-a așezat în avangardă pentru a semnala un drum inevitabil al civilizațiilor evoluînd în zona postindustrializării și informatizării.

Între timp, marile lor spectacole intelectuale sînt dublate de ceea ce înțelegem în mod obișnuit prin spectacole (fără a le lipsi componenta intelectuală): *Hamlet* la Yale Repertory Theatre, cu o acrită de culoare în rolul principal — nedeghizată — și, la New York, *Pădurea nebună*, o poveste despre România, de Caryl Churchill (1991).

Ștefan AVADANEI

New Haven, Nov. 1992

Cititorii din străinătate se pot abona și direct la redacție, prin depunerea în contul nostru 47.21.71.66.50.10 la B.C. Iași, a sumelor corespunzătoare — în dolari S.U.A. sau echivalent în alte monede convertibile. Zona europeană: 96 dolari S.U.A. (1 an). Zona americană și australiană: 108 dolari S.U.A. (1 an). În abonament este inclus și serviciul de expediere efectuat de redacție. Cont în lei, la B.C. Iași: 655160830.

Redactor șef: IOAN HOLBAN
Secretar general de redacție: VASILE CONSTANTINESCU
Redacția: ■ Bogdan Mihai MANDACHE ■ Ștefan OPREA ■ Cassian Maria SPIRIDON ■ Valeriu STANCU ■ Nicolae TURTUREANU ■ Secretariat de redacție: ■ Virginia BURDUJA ■ Mariana STANCU ■ Carmen VERICEANU ■ Contabil șef: Nicolae VECHIU ■ Secretare dactilografe: Adela GACEA ■ Angelica MORARU ■ Sector difuzare: Cătălin NICOLAU ■ Corespondenți din străinătate: Paolo GIANFELICI (Italia) ■ Horst FASSEL (Germania) ■ Petruța SPANU (Polonia) ■ Ștefan AVADANEI (S.U.A.) ■ Vania ATUDOREI (Canada) ■

Tiparul: S.C. „Dosoftei” S.A., str. Sf. Lazăr 49, Iași, 6600.

Redacția și administrația: str. V. Alecsandri nr. 8, Iași, 6600.
Telefoane. Redactor șef: 098/146433; Redacția și secretariat redacție; Contabil șef și Difuzare: 098/113923.

Poziția în Catalogul Presei Interne: 842.
ISSN: 1220-4560.